

UNIVERZA V LJUBLJANI

Pravna fakulteta

DIPLOMSKA NALOGA

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE IN PROSTE LICENCE NA PODROČJU GLASBE

Ljubljana, maj 2006

Maja Lubarda

KAZALO

KAZALO	I
UVOD	IV
I. KOLEKTIVNO UPRAVLJANJE AVTORSKIH PRAVIC	VI
1. KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE	VI
1.1. Razvoj kolektivnih organizacij	VII
1.2. Bistvene značilnosti kolektivnih organizacij	VIII
1.2.1. Temeljne naloge kolektivnih organizacij	VIII
1.2.2. Pooblastila za opravljanje nalog	IX
1.2.3. Statusne oblike kolektivnih organizacij	IX
1.2.4. Nadzor nad kolektivnimi organizacijami	X
1.2.5. Sporazumi o medsebojnem predstavljanju in monopolni položaj kolektivnih organizacij	XI
1.3. Kolektivne organizacije v »digitalnem okolju«	XI
1.3.1. Teritorialna omejenost kolektivnih organizacij	XII
1.3.2. Omejenost kolektivnih organizacij na posamezne vrste avtorskih del	XIII
1.3.3. Poenostavitev upravljanja s pravicami	XIV
2. PRAVNA UREDITEV KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ V EVROPSKI UNIJI (EU)	XVI
2.1. Evropska zakonodaja, ki ureja področje kolektivnih organizacij v EU	XVI
2.2. Kolektivne organizacije in notranji trg EU	XVIII
2.2.1. Sodišče Evropske Skupnosti (SES)	XIX
2.2.2. Evropski Parlament (EP)	XX
2.2.3. Evropska Komisija (EK)	XXIII
3. KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE V SLOVENIJI	XXVIII
3.1. Urejenost kolektivnih organizacij v slovenski zakonodaji	XXVIII
3.1.1. Razmerje med kolektivnimi organizacijami in njihovimi člani	XXIX
3.1.1.1. <i>Obvezno in prostovoljno kolektivno upravljanje</i>	XXIX
3.1.1.2. <i>Dolžnost sprejema pravic v kolektivno upravljanje</i>	XXX
3.1.1.3. <i>Delitev prihodka</i>	XXXI
3.1.1.4. <i>Uveljavljanje varstva pravic</i>	XXXI
3.1.1.5. <i>Nadzor nad delovanjem kolektivne organizacije s strani članov – notranji nadzor</i>	XXXIII
3.1.2. Razmerje med kolektivnimi organizacijami in državo	XXXIII
3.1.2.1. <i>Izdaja dovoljenja</i>	XXXIII

3.1.2.2. Nadzor nad delovanjem kolektivne organizacije s strani države – zunanji nadzor.....	XXXIII
3.1.3. Razmerje med kolektivnimi organizacijami in uporabniki	XXXIV
3.1.3.1. Dolžnost obveščanja	XXXIV
3.1.3.2. Skupni sporazumi.....	XXXIV
3.1.3.3. Tarifa	XXXV
3.1.3.4. Dolžnost sklepanja pogodb.....	XXXV
3.1.3.5. Dolžnost uporabnikov do obveščanja.....	XXXV
3.1.4. Začasne kolektivne organizacije	XXXVI
3.2. Vrste kolektivnih organizacij v Sloveniji	XXXVI
3.2.1. Združenje skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic v Sloveniji (Združenje SAZAS)	XXXVIII
3.2.1.1. Temeljne dejavnosti SAZAS.....	XXXVIII
3.2.1.2. Mednarodna dejavnost SAZAS	XXXIX
3.2.1.3. Struktura SAZAS.....	XXXIX
3.2.1.4. Dolžnosti in pravice članov	XL
3.2.1.5. Uporabniki.....	XLIII
II. PROSTE LICENCE	XLV
1. RAZLOGI ZA RAZVOJ PROSTIH LICENC	XLV
2. KAJ SO PROSTE LICENCE	XLVII
2.1. Razvoj prostih licenc in licenca GNU GPL.....	XLIX
2.2. Značilnosti prostih licenc.....	LI
2.2.1. Pravna podlaga licence.....	LII
2.2.2. Podeljevanje upravičenj	LII
2.2.3. Širjenje pod enakimi pogoji	LIV
2.2.4. Komercialna/nekomercialna uporaba	LV
2.2.5. Informiranje nadaljnjih uporabnikov o licenci	LV
2.2.6. Priznanje avtorstva	LV
2.2.7. Ne vplivajo na omejitve avtorske pravice	LVI
2.2.8. Izključujejo jamstvo za napake na delu	LVI
2.2.9. Standardne pravne klavzule	LVI
2.3. Kritike prostih licenc	LVII
2.3.1. Licence izključujejo jamstvo tudi za pravne napake na delu	LVII
2.3.2. Pravna veljavnost oz. iztožljivost prostih licenc je vprašljiva.....	LVIII
2.3.3. Prevelika odpoved pravicam s strani imetnika	LXI
2.4. Nekatero najbolj znane proste licence s področja glasbe.....	LXIII
2.4.2. Licence Creative Commons	LXIII

3. RAZŠIRJENOST PROSTIH LICENC	LXXIII
III. KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE IN PROSTE LICENCE.....	LXXIV
1. STANJE V IZBRANIH DRŽAVAH.....	LXXVI
1.1. Nemčija.....	LXXVII
1.1.1. Pravna ureditev kolektivnega upravljanja s pravicami v Nemčiji.....	LXXVII
1.1.2. Pomembnejše kolektivne organizacije na področju glasbe v Nemčiji	LXXIX
1.1.2.1. <i>Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische</i> <i>Vervielfältigungsrechte (GEMA)</i>	LXXIX
1.1.2.2. <i>Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten (GVL)</i>	LXXX
1.2. Francija	LXXXI
1.2.1. Pravna ureditev kolektivnega upravljanja s pravicami v Franciji	LXXXI
1.2.2. Posamezne kolektivne organizacije v Franciji	LXXXIV
1.3. Nizozemska	LXXXVI
1.3.1. Pravna ureditev kolektivnega upravljanja s pravicami na Nizozemskem	LXXXVI
1.3.2. Pomembnejši kolektivni organizaciji na področju glasbe na Nizozemskem – BUMA/STEMRA.....	LXXXVII
2. STANJE V SLOVENIJI	LXXXIX
2.1. Pravna ureditev	LXXXIX
2.2. Primer Random Logic	XCI
3. MOŽNOSTI SIMBIOZE MED KOLEKTIVNIMI ORGANIZACIJAMI IN PROSTIMI LICENCAMI	XCII
SKLEP.....	XCIV
DODATEK – VPRAŠALNIK Z DNE 8. APRILA 2006, NASLOVLJEN NA ZDRUŽENJE SAZAS	XCV
LITERATURA.....	C

UVOD

Ustvarjalci so že v drugi polovici 18. stoletja začeli spoznavati prednosti kolektivnega upravljanja z avtorskimi pravicami, prvo sodobno kolektivno organizacijo pa poznamo iz druge polovice 19. stoletja.

Zahtevnost individualnega upravljanja s pravicami, njihovega uveljavljanja in pobiranja nadomestil za njihovo uporabo ter visoki transakcijski stroški pri prenosu del od ustvarjalca k uporabniku so bili glavni razlogi za vse večje prepuščanje pravic ustvarjalcev v roke kolektivnih organizacij.

Z digitalizacijo vse večjega števila avtorskih del in z razvojem interneta je individualno upravljanje s pravicami začelo postajati bolj enostavno. Vse več ustvarjalcev si želi bolj samostojno upravljati s svojimi pravicami ali pa vsaj imeti več besede pri samem upravljanju. Vzporedno prihaja do tendenc avtorjev, da določena svoja upravičenja na delu odstopijo oz. se jim odpovejo, kar lahko storijo s prostimi licencami. Sedanji evropski sistemi kolektivnih organizacij avtorjem, svojim članom, večinoma ne dopuščajo možnosti uporabe prostih licenc oz. odpovedi določenim svojim pravicam niti na posameznih delih – to jim prepovedujejo bodisi pravila kolektivnih organizacij bodisi zakonodaja. Ustvarjalci so tako prisiljeni v izbiro med članstvom v organizaciji in ponujanjem dela pod prostimi licencami.

Zaradi teh razlogov se pojavlja potreba po večji fleksibilnosti organizacij, zlasti po njihovi prilagodljivosti željam avtorjev, ki morda niso vedno želje po čim večjem zaslužku in čim večjem zavarovanju njihovih del. Hkrati se zaradi monopolnega položaja organizacij in njihovega vpliva na notranji trg Evropske Unije pojavljajo vse večje zahteve institucij EU (Sodišča, Parlamenta in Komisije) po poenotenju ureditve na tem področju in predvsem liberalizaciji sistemov kolektivnih organizacij in s tem prilagoditvi njihovega delovanja konkurenčnim pravilom notranjega trga.

Ker je tema diplomske naloge kolektivne organizacije in proste licence na področju glasbe, bi pri analizi stanja v Sloveniji v poštev prišli dve kolektivni organizaciji, in sicer Združenje skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic

Slovenije (SAZAS) in Zavod za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov Slovenije (Zavod IPF). V diplomski nalogi se osredotočam na Združenje SAZAS iz dveh razlogov:

- prvi praktični primer na tem področju se je pojavil pri Združenju SAZAS
- primeri, ko bi član IPF za ponudbo svojega dela pod prosto licenco potreboval le dovoljenje IPF (in ne tudi dovoljenja SAZAS), so zelo redki. Člani Zavoda IPF (torej izvajalci in proizvajalci fonogramov), bi morali v takem primeru namreč imeti tudi dovoljenje izvirnih ustvarjalcev del – avtorjev, ki pa spadajo pod »stvarno jurisdikcijo« SAZAS-a. Izjemoma bi lahko član IPF ponudil določeno delo pod prosto licenco le z dovoljenjem IPF, če avtor dela, ki ga je član IPF izvedel oz. na podlagi katerega je proizvedel fonogram, ne bi bil član SAZAS-a.

Aprila 2006 sem na Združenje SAZAS naslovila vprašalnik za pomoč pri pojasnitvi njihovih predpisov in stališč, ki ga prilagam k nalogi¹ in na katerega mi zaradi pomanjkanja časa žal niso mogli dati odgovorov pravočasno. Skozi diplomsko nalogo navajam posamezna vprašanja, naslovljena na Združenje in moje sklepe glede na pomanjkanje informacij.

---

¹ Glej dodatek k diplomski nalogi

I. KOLEKTIVNO UPRAVLJANJE AVTORSKIH PRAVIC

Imetnik avtorske pravice ima izključno pravico do upravljanja z njo in s tem do njenega uveljavljanja. Če bi hotel dosledno uveljavljati svoje pravice, bi moral sam nadzirati uporabo svojega dela in spoštovanje avtorske pravice s strani uporabnikov ter pobirati nadomestila za uporabo dela. Takšno individualno upravljanje s pravicami pa je pogosto zelo zahtevno in (tudi finančno) obremenjujoče za posameznika. Zato se je uveljavilo kolektivno upravljanje s pravicami, kjer s pravicami upravljajo posebej za to ustanovljene organizacije, t. i. kolektivne organizacije.

1. KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE

Kolektivne organizacije so organizacije, pooblašene s strani imetnikov avtorskih pravic ali s strani samega zakona, da upravljajo z določenimi pravicami, predvsem da nadzirajo uporabo določenih del, se pogajajo s potencialnimi uporabniki ali njihovimi združenji, jim dajejo dovoljenja (licence) za uporabo ter pobirajo in razdeljujejo nadomestila za to uporabo.² Njihova vloga naj bi bila do določene mere nekakšno posredovanje med imetniki avtorskih pravic in uporabniki. Namenjene so predvsem varstvu interesov imetnikov avtorskih pravic, vendar hkrati omogočajo uporabnikom, da enostavneje dostopajo do določenih avtorskih del.³ Uporabniki lahko namreč pri organizaciji uredijo pravice za uporabo dela za več del različnih ustvarjalcev hkrati in se jim tako ni potrebno pogajati z vsakim imetnikom pravic posebej.⁴

---

² WIPO, *Introduction to Collective Management of Copyright and Related Rights*, 2002, para. 18

³ Gervais D., Maurushat A., *Fragmented Copyright, Fragmented Management: Proposals to Defrag Copyright Management*, 2003, s. 19

⁴ WIPO, 2002, para. 20

1.1. RAZVOJ KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ⁵

Začetki kolektivnih organizacij segajo v drugo polovico 18. stoletja, ko je francoski dramatik Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais kot prvi izrazil idejo o kolektivnem upravljanju avtorskih pravic. Vodil je številne bitke proti gledališčem, ki niso hotela priznati pravice avtorjev do nadomestila. Na njegovo iniciativo je bilo leta 1777 ustanovljeno društvo dramskih avtorjev.⁶ Več kot pol stoletja kasneje (leta 1837) so mu sledili francoski pisatelji⁷ z društvom pisateljev *Société des gens de lettres* (SGDL). Šele leta 1850 pa je v Franciji prišlo do nastanka prve kolektivne organizacije v sodobnem pomenu besede in sicer kot posledica sodne odločbe v primeru »Ambassadeurs«. Dva skladatelja in pisatelj so s podporo svojega založnika naperili tožbo zoper lastnika lokala »Ambassadeurs«, ker jim ta ni hotel plačati za izvajanje njihovega dela, od njih pa je zahteval, da si plačajo sedeže in hrano v lokalu. Lastniku lokala je bilo s sodno odločbo naloženo plačilo nadomestila za uporabo glasbe. Posledično je bila ustanovljena še danes obstoječa francoska kolektivna organizacija *Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique* (SACEM).

Postopoma je sledila ustanovitev podobnih organizacij v drugih državah. Zaradi boljšega sodelovanja med njimi, potrebe po koordinaciji ter po določenih enotnih načelih glede pobiranja nadomestil v posameznih državah je junija 1926 nastala Mednarodna konfederacija društev avtorjev in skladateljev (CISAC).⁸

Z razvojem novih tehnologij, ki so vodila do novih kategorij stvaritev, do novih načinov uporabe zavarovanih del in do priznanj določenih pravic, sorodnih avtorski pravici, so se pojavile tudi kolektivne organizacije za upravljanje s sorodnimi pravicami, ki so se prav tako povezovale v mednarodne nevladne organizacije.

---

⁵ Povzemam po Gervais D., Maurushat A., 2003, po WIPO, 2002 in po Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP-B), 2004

⁶ Sprva Bureau de législation dramatique, ki se je kasneje preimenovalo v Société des auteurs et compositeurs dramatiques (SACD)

⁷ Npr. Honoré de Balzac, Alexandre Dumas, Victor Hugo itd.

⁸ *Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs/International Confederation of Societies of Authors and Composers*

1.2. BISTVENE ZNAČILNOSTI KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ

Kolektivne organizacije imajo določene skupne značilnosti glede svojih temeljnih nalog, pooblastil za opravljanje nalog, statusnih oblik, nadzora nad njimi, njihovih medsebojnih sporazumov in monopolnega položaja.

1.2.1. Temeljne naloge kolektivnih organizacij

Glavne naloge kolektivnih organizacij so, kot že rečeno, nadzor uporabe avtorskih del, pogajanja s potencialnimi uporabniki, izdajanje dovoljenj za uporabo in pobiranje ter razdeljevanje nadomestil za uporabo del. Za opravljanje teh nalog morajo posamične organizacije razpolagati z učinkovitimi sredstvi, profesionalnimi kadri in izkušnjami. Poleg tega običajno kolektivne organizacije razpolagajo z bazami podatkov o svojih varovancih (članih) in njihovih delih.⁹

Ena izmed nalog kolektivnih organizacij, ki spada v sklop pobiranja nadomestil za uporabo del, je določanje višine tarif. Tarife naj bi se po mnenju CISAC določale s pogajanjem med kolektivnimi organizacijami in uporabniki, razen v primerih, ko jih določa zakon (npr. pri nadomestilu za privatno reproduciranje). Nadzor nad tarifami in ostalimi pogoji za uporabo del se opravlja bodisi z odobritvijo s strani državnega organa, z reševanjem morebitnih sporov pred pristojnimi civilnimi sodišči ali pa s posebnimi tribunali oz. arbitražnimi telesi. Evropa nima predpisanega enotnega načina določanja tarif, zato njihovo višino nadzorujejo države same.¹⁰

Pri razdeljevanju pobranih nadomestil kolektivne organizacije oddvojijo določen del pridobljenih sredstev zase kot plačilo za opravljanje nalog oz. kot kritje stroškov upravljanja. Večina organizacij pa oddvaja še do največ 10% od zbranih nadomestil za kulturne¹¹ in socialne namene¹² v svoji državi.

---

⁹ Ficsor M., *Collective Administration of Copyright and Neighboring Rights*, WIPO, Ženeva, 1990 v: Trampuž M., Oman B., Zupančič A., *Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP) s komentarjem*, 1997, s. 343

¹⁰ Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP-B), 2004, s. 15

¹¹ Npr. za promocijo nacionalne glasbe (nagrade, štipendije ipd.)

1.2.2. Pooblastila za opravljanje nalog

Posamezno kolektivno organizacijo lahko za opravljanje njenih nalog pooblasti imetnik pravic (prostovoljno kolektivno upravljanje) ali pa celo sam zakon (obvezno kolektivno upravljanje). Pooblastilo lahko določa le prenos pravice do upravljanja s pravicami ali pa prenos pravice same.

1.2.3. Statusne oblike kolektivnih organizacij

Statusne oblike posameznih kolektivnih organizacij so po različnih državah zelo različne in se raztezajo od popolnoma javnih do popolnoma zasebnih oblik organizacij.¹³ Status določa predvsem oblika in obseg nadzora s strani države.¹⁴ Splošno velja načelo, da imetniki pravic sami določijo tisto statusno obliko, ki se jim zdi najbolj primerna.¹⁵

1.2.4. Nadzor nad kolektivnimi organizacijami¹⁶

Nad posamezno kolektivno organizacijo se lahko izvaja notranji ali zunanji nadzor.

Notranji nadzor se izvaja s strani imetnikov pravic, saj jim morajo kolektivne organizacije s svojimi notranjimi pravili omogočiti vplivanje na zadeve, kot so delitev avtorskih honorarjev, odločanje o stroških, pogojih za članstvo in zastopanje. Poleg tega jim mora biti odgovorna uprava posamezne organizacije.

Zunanji nadzor nad kolektivnimi organizacijami izvršujejo državni organi in sodišča v reševanju sodnih sporov med posameznimi organizacijami in uporabniki. Ta oblika

---

¹² Npr. za kritje zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja svojih članov

¹³ Npr. nemška GEMA je gospodarsko združenje, francoska SACEM je civilna družba, angleška PRS pa javna delniška družba, v: Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah ZASP (ZASP-B), 2004, s. 17

¹⁴ WIPO, 2002

¹⁵ Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah ZASP (ZASP-B), 2004, s. 17

¹⁶ Povzemam po Id., s. 12, 13

nadzora je potrebna predvsem zaradi monopolnega položaja kolektivnih organizacij na nacionalnem trgu in zaradi možnosti zlorabe le-tega. Zato so v kontinentalnih sistemih v Evropi večinoma za ustanovitev posamezne organizacije potrebne pridobitve dovoljenj s strani države.¹⁷ Nadzor država običajno opravlja tudi po pridobitvi dovoljenja, predvsem s preverjanjem, ali kolektivna organizacija opravlja s statutom določeno dejavnost, ali so pravila pobiranja in razdeljevanja nadomestil pravilna, ali so stroški upravljanja ustrezni ipd.

Z nadzorom nad organizacijami naj bi se zagotavljala dostopnost sistema vsem imetnikom pravic, primerna vloga imetnikov pravic v organih organizacije, ustrezni pogoji za članstvo, pobiranje in delitev nadomestil brez diskriminacije med imetniki ter sodelovanje avtorjev, ki še ne izpolnjujejo pogojev za članstvo v organih organizacije.

1.2.5. Sporazumi o medsebojnem predstavljanju in monopolni položaj kolektivnih organizacij¹⁸

Kolektivne organizacije delujejo na območju posamezne države. Za čezmejno predstavljanje imetnikov pravic sklepajo nacionalne organizacije med seboj sporazume o vzajemnem zastopanju. S takšnim sporazumom posamezna nacionalna organizacija ob pogoju vzajemnosti dovoli upravljanje s pravicami iz svojega repertoarja del nacionalni organizaciji v drugi državi. Z njej zaupanimi pravicami tuje kolektivne organizacije je zavezana upravljati enako kot s pravicami iz svojega repertoarja del.

Glede na pogoj vzajemnosti vsaka kolektivna organizacija nadzira na svojem območju (v svoji državi) pravice iz praktično svetovnega repertoarja zavarovanih glasbenih del. Hkrati je posamezni organizaciji pogodbeno prepovedano podeliti licenco uporabniku, ki bi rad uporabil pravice izven matične države organizacije (npr. kdor hoče na svoji spletni strani ponuditi delo v več državah, mora za to pridobiti licenco od kolektivne organizacije v vsaki od teh držav).

---

¹⁷ Ponavadi jih podeljujejo patentni uradi ali ministrstva, pristojna za pravosodje oziroma kulturo

¹⁸ Povzemam po Capobianco A., *Licensing of Music Rights: Media Convergence, Technological Developments and EC Competition Law*, 2004, s. 115

Posledica tega je, da je vsaka kolektivna organizacija monopolist v svoji matični državi za »svetovni šopek« avtorskih pravic in nima potrebe po tekmovanju z ostalimi kolektivnimi organizacijami.

1.3. KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE V »DIGITALNEM OKOLJU«¹⁹

Spremembe na področju tehnologij in interneta omogočajo nove oblike upravljanja s pravicami in poenostavitev nadzora nad deli (v digitalni obliki), s čimer se povečujejo možnosti za individualno upravljanje pravic na delih.²⁰ Zato prihaja do potrebe po prilagoditvi tradicionalnega sistema kolektivnih organizacij, ki temelji na njihovi teritorialni omejenosti in na njihovi omejenosti na posamezne vrste del.

1.3.1. Teritorialna omejenost kolektivnih organizacij

Tradicionalni sistem kolektivnega upravljanja je bil ustanovljen na principih nacionalne uporabe del in možnosti nadzora uporabe »svetovnega šopka« pravic na nivoju posamezne države. Ti principi so veljali v času, ko je zaradi obstoječih tehničnih (in pravnih) omejitev priobčevanje del javnosti potekalo na nacionalnem nivoju.

Z digitalizacijo avtorskih del in razvojem interneta so se drastično spremenile možnosti širjenja vsebin in njihovega priobčevanja javnosti na (vsaj) štiri načine.

- Pan-evropska kabelska in satelitska distribucija sta v kombinaciji s sodobnimi digitalnimi tehnologijami omogočili **širitev geografskega območja**, na katerega je možno prenašati vsebine;
- Iz tradicionalnega načina širitve vsebin preko enega medija (npr. radijskega oz. televizijskega kanala) in majhne interakcije med različnimi mediji, smo prešli na **možnost distribucije vsebin preko več različnih medijev hkrati**;
- Pojavile so se **nove kategorije operaterjev** za širitve vsebin, kot so ponudniki internetnih storitev in brezžični operaterji;

---

¹⁹ Delno povzemam po Capobianco A., 2004

²⁰ Enako mnenje povzema tudi Evropska Komisija v študiji Study on a Community Initiative on the Cross-border Collective Management of Copyright, 7.7.2005, s. 14

- Prej so posamezni mediji tekmovali le znotraj svoje kategorije (npr. različni televizijski kanali med seboj), danes pa prihaja do **tekmovanja med različnimi kategorijami medijev**.

Prišlo je do internacionalizacije tako načinov priobčevanja vsebin javnosti kot priobčevalcev samih. Zato je očitno, da model, ki temelji na nacionalnih storitvah, ne izpolnjuje tržnih pričakovanj.²¹

Tradicionalni model upravljanja s pravicami je bil ustanovljen v času, ko tehnološke in pravne ovire niso dopuščale čezmejnega priobčevanja del javnosti. Nove tehnologije in liberalizacija trga (predvsem v Evropski Uniji) so te ovire skoraj ukinile. V času, ko je mogoč čezmejni nadzor posamezne organizacije nad pravicami, s katerimi upravlja, ni nobene ekonomskega ali (v EU) pravnega opravičila za teritorialne omejitve, določene v sporazumih o medsebojnem zastopanju med posameznimi nacionalnimi organizacijami.²²

1.3.2. Omejenost kolektivnih organizacij na posamezne vrste avtorskih del

V analognem okolju je posameznim imetnikom pravic praktično nemogoče individualno nadzirati uporabo njihovih del, zato je kolektivno upravljanje skoraj edini način, da avtorsko pravo dejansko funkcioniра. V digitalnem okolju pa ne le da ovire odpadejo, ampak lahko obstoj več kolektivnih organizacij za različne vrste avtorskih del celo ovira učinkovito razpolaganje s pravicami. To je zlasti očitno v primerih t. i. multimedijska dela, oz. po Bernski konvenciji, zbirke del. Uporabniki si namreč želijo urediti pravice na posameznem delu hkrati na enem mestu in ne v vsaki posamezni organizaciji posebej.

1.3.3. Poenostavitev upravljanja s pravicami²³

---

²¹ Capobianco A., 2004, s. 115

²² Glej točko 1.2.5. zgoraj

²³ Povzemam po Jehoram H. C., The Future of Copyright Collecting Societies, 2001 in Gervais D., Electronic Rights Management and Digital Identifier Systems, 1999

Nove tehnologije prinašajo bolj popolne in cenejše sisteme elektronskega upravljanja s pravicami (*digital rights management*), zaradi katerih postajajo tradicionalni načini upravljanja relativno neučinkoviti in nepotrebni. Tako kolektivnim organizacijam kot posameznim imetnikom pravic je omogočeno, da z uporabo tehnologije vzpostavijo sisteme, ki štiriindvajset ur dnevno uporabnikom omogočajo dostop do posameznih del, do licenc na teh delih in avtomatsko zaračunavanje in izplačevanje nadomestil. Sistem tako deluje kot nekakšen stroj za licenciranje del. Vsaka tako sklenjena pogodba je individualizirana, transakcijski stroški pa so minimalni.

Sistemi elektronskega upravljanja omogočajo posameznikom, da obdržijo svoje pravice na delu, jih izmenjujejo z drugimi imetniki pravic in hkrati izvršujejo individualne transakcije z uporabniki. Zaradi možnosti individualizacije posameznih transakcij lahko imetniki sami določajo pogoje uporabe del, tarife za uporabo ipd.

Že leta 1999 je Daniel Gervais zapisal, da take sisteme upravljanja uporabljajo številni uporabniki, med njimi tudi nekatere časopisne in založniške hiše.²⁴ Leta 2001 je Herman Cohen Jehoram zapisal, da je njihovo število od leta 1999 eksplozivno naraslo, raslo pa bo še naprej, če se kolektivne organizacije ne bodo prilagodile dani situaciji.

Pri tem je potrebno opozoriti na obstoj nevarnosti, da bi posamezni avtorji pri uporabi sistemov elektronskega upravljanja s pravicami krčili predvsem vsebinske omejitve avtorske pravice in tako npr. onemogočili reproduciranje dela za privatno rabo, ki je sicer po avtorskem pravu dovoljeno.²⁵

2. PRAVNA UREDITEV KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ V EVROPSKI UNIJI (EU)

2.1. EVROPSKA ZAKONODAJA, KI UREJA PODROČJE KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ V EU

---

²⁴ Gervais D., 1999

²⁵ Bolj natančno o sistemih elektronskega upravljanja s pravicami Bogataj Jančič M., Avtorsko pravo v digitalni dobi, Varovanje avtorskih del s tehnološkimi ukrepi, Doktorska disertacija, osnutek, marec 2006

Na področju avtorskega prava sta bili v EU sprejeti dve uredbi, ki urejata položaj, ko se piratsko blago ustavi na meji,²⁶ in pa osem direktiv, in sicer Direktiva o pravnem varstvu računalniških programov,²⁷ Direktiva o dajanju v najem, javnemu posojanju in določenih sorodnih pravicah,²⁸ Direktiva o satelitskem oddajanju in kabelski retransmisiji,²⁹ Direktiva o trajanju varstva avtorskih in sorodnih pravic,³⁰ Direktiva o pravnem varstvu baz podatkov,³¹ Direktiva o informacijski družbi,³² Direktiva o sledni pravici za izvrševanje likovnih del³³ in Direktiva o učinkovitem izvrševanju pravic intelektualne lastnine.³⁴

Področje kolektivnega upravljanja z avtorskimi pravicami v EU še ni harmonizirano, vendar v nekaterih direktivah najdemo določbe, ki se nanašajo tudi na področje kolektivnega upravljanja. Direktiva o dajanju v najem, javnem posojanju in določenih sorodnih pravicah daje možnost avtorjem in izvajalcem del, da zaupajo kolektivnim organizacijam upravljanje svoje neodpovedljive pravice do pravičnega nadomestila za dajanje dela v najem. Direktiva o satelitskem oddajanju in kabelski retransmisiji določa obvezno kolektivno upravljanje za pravice kabelske retransmisije. Direktiva o sledni pravici za izvrševanje likovnih del pa izrecno določa možnost držav članic, da določijo obvezno ali fakultativno kolektivno upravljanje za pravico avtorjev izvirnega dela, da prejmejo nadomestila. Te direktive predstavljajo (poleg določenih sodnih odločb

---

²⁶ Uredba Sveta št. 1383/2003 z dne 22. julija 2003 o carinskem ukrepanju zoper blago, glede katerega obstaja sum, da krši določene pravice intelektualne lastnine, in o ukrepih, ki jih je treba sprejeti zoper blago, glede katerega je ugotovljeno, da je kršilo take pravice, OJ L 196/7 z dne 2.8.2003, in Uredba Komisije št. 1891/2004 z dne 21. oktobra 2004 o sprejemu določb za uporabo Uredbe Sveta št. 1383/2003 o carinskem ukrepanju zoper blago, glede katerega obstaja sum, da krši določene pravice intelektualne lastnine, in o ukrepih, ki jih je treba sprejeti zoper blago, glede katerega je ugotovljeno, da je kršilo take pravice, OJ L 328/16 z dne 30.10.2004

²⁷ Direktiva Sveta št. 91/250/EGS z dne 14. maja 1991 o pravnem varstvu računalniških programov, OJ L 122/42 z dne 17.5.1991

²⁸ Direktiva Sveta št. 92/100/EGS z dne 19. novembra 1992 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter določenih pravicah, sorodnih avtorski, na področju intelektualne lastnine, OJ L 346/61 z dne 27.11.1992

²⁹ Direktiva Sveta št. 93/83/EGS z dne 27. septembra 1993 o uskladitvi določenih pravil o avtorski in sorodnih pravicah v zvezi s satelitskim radiodifuznim oddajanjem in kabelsko retransmisijo, OJ L 248/15 z dne 6.10.1993

³⁰ Direktiva Sveta št. 93/98 EGS z dne 29. oktobra 1993 o uskladitvi trajanja varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic, OJ L 290/9 z dne 24.11.1993

³¹ Direktiva št. 96/9/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 1996 o pravnem varstvu baz podatkov, OJ L 77/20 z dne 27.3.1996

³² Direktiva št. 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi, OJ L 167/10 z dne 22.6.2001

³³ Direktiva št. 2001/84/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. septembra 2001 o sledni pravici v korist avtorja izvirnega umetniškega dela, OJ L 272 z dne 13. 10.2001

³⁴ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/EC z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine, OJ L 157/45 z dne 30.4.2004

Sodišča evropske skupnosti³⁵) *acquis communautaire* na področju kolektivnega upravljanja z avtorsko in sorodnimi pravicami.³⁶ Vendar nobena od direktiv ne ureja podrobneje samega kolektivnega upravljanja z avtorskimi pravicami, pogodb med posameznimi organizacijami in njihovimi člani, odnosa organizacij do uporabnikov ipd.

2.2. KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE IN NOTRANJI TRG EU

Kolektivnim organizacijam je glede opravljanja njihove dejavnosti podeljen monopolni položaj na nacionalnih trgih. Tako obstaja nevarnost zlorabe prevladujočega položaja z vidika razmerij med kolektivnimi organizacijami in njihovimi člani, razmerij med organizacijami in uporabniki ter z vidika horizontalnih razmerij med različnimi kolektivnimi organizacijami.

Zato je prišlo sprva do več sodb Sodišča evropske skupnosti (točka 2.2.1.), s katerimi se je skušal omiliti monopolni položaj kolektivnih organizacij. Sledilo je poročilo Evropskega parlamenta v letu 2003 (točka 2.2.2.), posledica pa je več aktov Evropske komisije (2.2.3.) z namenom poenotiti ureditev tega področja in omejiti monopolni položaj organizacij.

2.2.1. Sodišče Evropske Skupnosti (SES)³⁷

SES je večkrat odločalo o pravni ureditvi kolektivnih organizacij predvsem z vidika notranjega trga in konkurenčnega prava.

---

³⁵ Glej točka 2.2.1. spodaj

³⁶ European Parliament Report on a Community framework for collecting societies for authors' rights, 2003

³⁷ Povzemam po Gotzen F., The various possibilities to administer copyright, Collective Administration of Copyright and Community wide licensing, Copyright and Competition Law revisited, 2003 in Kaufmann T., Competition issues relevant to copyright and the information society, 1995

Nemška kolektivna organizacija GEMA³⁸ je bila tako obsojena za številne zlorabe prevladujočega položaja po 82. členu Pogodbe o Evropski Skupnosti (PES),³⁹ predvsem glede zahtevanja od svojih članov, da nanjo prenesejo vse pravice. Kot posledica so se pravice, ki se prenašajo, morale razdeliti v t. i. GEMA kategorije, glede na tip izkoriščanja, njihov prenos pa mora biti časovno omejen. Prav tako je bila za zlorabo prevladujočega položaja obsojena nemška kolektivna organizacija GVL⁴⁰ zaradi izključevanja izvajalcev državljanov drugih držav članic.

SES je prav tako razsodilo, da gre za kršitev 82. člena PES v primeru belgijske kolektivne organizacije SABAM,⁴¹ ki je svojim članom nalagala obveznosti, ki niso bile nujno potrebne za doseganje cilja in ki tako nepravilno posegajo v svobodo člana, da izvršuje svoje pravice.

Glede na svoj monopolni položaj na področju posamezne države, kolektivne organizacije ne morejo preprečiti včlanjevanja brez objektivnih razlogov. Prav tako je nesprejemljivo obvezno članstvo v organizaciji še nekaj let po tem, ko se jo član odloči zapustiti. Tako je odločilo tudi SES v že zgoraj omenjenih primerih GEMA, GVL in BRT v. SABAM.

Kar se tiče razmerja kolektivnih organizacij do uporabnikov je SES V primeru Tournier⁴² ugotovilo, da načeloma kolektivne organizacije ne smejo zavrniti neposrednega dostopa do svojih repertoarjev tujim uporabnikom glasbenih posnetkov ali jih preusmeriti na kolektivne organizacije v državah članicah, iz katere (uporabniki) prihajajo. SES je v istem primeru odločilo še, da zavrnitev izdaje licence, omejene na tuj repertoar, s strani kolektivne organizacije pomeni omejevanje konkurence, če lahko neposreden dostop do pododdelka repertoarja popolnoma varuje interese avtorjev, skladateljev in založnikov glasbe, ne da bi pri tem povečal stroške upravljalških pogodb

---

³⁸ GEMA I, Sodba z dne 1. junij 1971, OJ L 134/15 z dne 20.6.1971, GEMA II, Sodba z dne 5. julij 1972, OJ L 166/22 z dne 24.7.1972, GEMA III, Sodba z dne 4. december 1981, OJ L 94/12 z dne 8.4.1982, citirano v: Gotzen F., 2003

³⁹ Consolidated Version of the Treaty on European Union, Official Journal C 325, 24. december 2002

⁴⁰ Sodba z dne 29.10.1981, OJ L 370/49 z dne 28.12.1981, SES, 2. marec 1983, primer št. 7/82, ECR 1983, s. 483, citirano v: Gotzen F., 2003

⁴¹ SES, 27. marec 1974, primer št. 127/73, ECR 1974, s. 313, citirano v: Gotzen F., 2003

⁴² SES, 13. julij 1989, Ministère Public/Tournier, primer št. 395/87, ECR 1989 s. 2521, citirano v: Kaufmann T, 1995

in nadzora nad zavarovanimi glasbenimi deli. V primerih francoske kolektivne organizacije SACEM⁴³ je SES odločilo, da so tarife, ki so bistveno višje od tistih, ki se zaračunavajo v drugih državah članicah, smatrane kot nepravične v smislu 82. člena PES, če za njihovo višino ni objektivnih razlik med pogoji upravljanja s pravicami v Franciji in v drugih državah članicah.

2.2.2. Evropski Parlament (EP)

11. decembra 2003 je EP izdal poročilo »Report on a Community framework for collecting societies for authors' rights«⁴⁴ ali Echerer's Report kot iniciativo za Evropsko komisijo (EK), da vendarle že ukrepa in izda vsaj sporočilo (Communication), ki bo urejalo področje izvrševanja avtorske in sorodnih pravic in za katerega je EK obljubila, da ga bo izdala že v letu 2002. 15. januarja 2004 je EP izdal še sklep »Resolution on a Community framework for collective management societies in the field of copyright and neighbouring rights«,⁴⁵ s praktično identičnim besedilom, kot ga je vsebovalo poročilo iz leta 2003.

Po mnenju EP je zaradi razvoja tehnologije in konvergence medijev, ki so vodile do potrebe po spremembi na področju avtorskopravne ureditve, postalo nemogoče za države članice, da same rešujejo nastale težave. Z direktivami so institucije EU sicer v veliki meri uredile prvi (praktični vidiki avtorske pravice) in drugi (uveljavljanje avtorske pravice) steber avtorskega prava, še vedno pa obstaja potreba po pravni ureditvi tudi tretjega stebra (izvrševanje pravic).

EP je izrazil mnenje, da je potreben skupnostni pristop k urejanju upravljanja s pravicami, ki je trenutno urejeno po teritorialnem principu, kar omejuje možnost skupnega notranjega trga na tem področju. Parlament je pri tem poudaril, da se mora vzpostaviti ravnotežje med interesi imetnikov pravic in interesi uporabnikov. Pri tem pa

---

⁴³ SES, 13. julij 1989, Ministère Public/Tournier, primer št. 395/87, ECR 1989, s. 2521; SES, 13. julij 1989, Lucazeau in drugi/SACEM, primeri št. 110/88, 241/88 in 242/88, ECR 1989, s. 2811, citirano v: Gotzen F., 2003

⁴⁴ European Parliament Report on a Community framework for collecting societies for authors' rights, 2003, (2002/2274(INI)), A5-0478/2003

⁴⁵ European Parliament Resolution on a Community framework for collective management societies in the field of copyright and neighbouring rights, 2004, (2002/2274(INI)), A5-0478/2003

je nujno, da pride do vzpostavitve t. i. *one-stop shops*, kjer bi uporabnik lahko na enem mestu pridobil pravice za spletno uporabo dela za celotno območje EU. Zato mora priti do poenotenja in ureditve kolektivnega upravljanja s pravicami predvsem glede:

- notranje organizacije kolektivnih organizacij (pravice članov do glasovanja, enakopravno članstvo ipr.),
- pogojev za delovanje organizacij,
- področij delovanja (predvsem koordinacija glede »počiščenja« pravic, pridobitve primerne nadomestila, omogočanja hitrega in enostavnega dostopa do pravic, nadzora nad uporabo del, kulturne in socialne funkcije organizacij, zagotavljanja informacij in delovanja za preprečevanje piratstva),
- vzajemnih sporazumov med organizacijami
- nadzora nad delovanjem organizacij
- možnosti alternativnih načinov reševanja sporov – predvsem arbitraže
- preglednosti delovanja organizacij

EP je svoje poročilo in kasneje sklep izrazil kot iniciativo za nadaljnje delovanje Komisije.

2.2.3. Evropska Komisija (EK)

EK je 16. aprila 2004 izdala sporočilo »Communication on the Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market«,⁴⁶ pri čemer je omogočila zainteresiranim krogom, da izrazijo svoje mnenje do 21. junija 2004. 107 organizacij in drugih interesentov je podalo svoje prispevke, od katerih je 99 dostopnih na spletu.⁴⁷

Po preučitvi mnenj je v juliju 2005 Komisija izdala študijo »Study on a community initiative on the cross-border collective management of copyright«.⁴⁸ V študiji je EK izpostavila, da je preučevala storitve kolektivnih organizacij, ker na internetu temelječe storitve (npr. spletno oddajanje ali prenos na zahtevo) nimajo možnosti take širitve v

---

⁴⁶ Communication on the Management of Copyright and Related rights in the Internal Market, COM(2004)261 final

⁴⁷ Seznam je dostopen na strani:

http://europa.eu.int/comm/internal_market/copyright/management/contributions_en.htm

⁴⁸ Commission Staff working document, Study on a Community Initiative on the Cross-border Collective Management of Copyright, 7.7.2005

EU kot jo imajo v ZDA, zato bi se moral sistem licenciranja avtorskih pravic na območju EU kot celote izboljšati. Neobstoj pan-evropskih avtorskopравnih licenc otežuje razširjanje teh storitev. Drugi razlog za preučitev situacije na tem področju je bil, da se je izkazalo, da nadomestila znotraj EU niso vedno izplačana imetnikom pravic preko nacionalnih meja držav članic in distribucija ni vedno proporcionalna dejanski uporabi dela ustvarjalcev na območjih drugih držav članic.⁴⁹ Ovire za rast in dostopnosti na internetu temelječih storitev je možno odpraviti z vpeljavo učinkovitih modelov čezmejnega licenciranja avtorskopравno varovanih vsebin v spletnem okolju in z vpeljavo učinkovitih modelov za čezmejno distribucijo nadomestil v tako spletnem kot ne-spletnem (*offline*) okolju. Pri odpravljanju ovir je Komisija izbirala med tremi možnostmi, in sicer da (1) ne ukrepa, (2) predlaga načine, s katerimi bi se lahko izboljšalo čezmejno sodelovanje med nacionalnimi kolektivnimi organizacijami držav članic ali (3) dá imetnikom pravic možnost, da izberejo eno samo kolektivno organizacijo za licenciranje in nadzor vseh različnih uporab njihovih del na območju celotne EU. Ne glede na možnost, ki bi prevladala, pa bi v vsakem primeru imetniki pravic morali imeti možnost, da prekličejo upravljanje s pravicami, že prenesenimi na kolektivno organizacijo, in jih prenesejo na drugo organizacijo, ki bo bolj ustrezala njihovim potrebam. Vse kolektivne organizacije bi morale ne glede na (ne)obstoj vzajemnih pogodb sprejemati imetnike pravic iz drugih držav članic in drugih kolektivnih organizacij kot svoje člane.

V študiji se je Komisija opredelila za tretjo možnost, ker naj bi ponujala najbolj učinkovit dolgotrajen model za doseg ciljev. Z uresničitvijo te možnosti bi prišlo do nastanka pan-evropske licence, ki bi veljala za celotno območje EU, poleg tega pa bi glede distribuiranja omogočala imetniku pravic, da sam izbere organizacijo, ki mu bo ponujala najbolj optimalne storitve, ne glede na njeno lokacijo. Vse to bi omogočilo konkurenco med posameznimi kolektivnimi organizacijami, kar bi pripeljalo do večje učinkovitosti in preglednosti delovanja organizacij.

Komisija je pozvala tako kolektivne organizacije kot vse ostale, ki jih stvar zadeva, da prijavijo svoja mnenja glede študije, kar je storilo 80 organizacij, od katerih jih je 77

---

⁴⁹

Pogosto zastavljena vprašanja (FAQ) na spletni strani Evropske Komisije z dne 7.7.2005

dostopnih na spletu.⁵⁰ Interesenti so se opredeljevali glede ponujenih treh možnosti reševanja nastale situacije in bili sklepčni, da prva možnost sploh ni možnost. Komerčni uporabniki so preferirali drugo možnost, večina kolektivnih organizacij prilagojeno drugo možnost, medtem ko so se glasbeni založniki in določene kolektivne organizacije odločili za tretjo možnost. Kolektivni organizaciji BUMA⁵¹ in SABAM⁵² sta reagirali tako, da sta ukinili določbe o omejevanju licenciranja spletnih pravic na glasbenih delih uporabnikom, torej določbe o tem, da mora uporabnik, če želi uporabiti delo iz njunega repertoarja prek spleta, prebivati na ozemlju Nizozemske (v primeru BUMA-e) oz. Belgije (v primeru SABAM) ali pa mora za uporabo spletnih pravic na delu obstajati bilateralni sporazum med Nizozemsko oz. Belgijo in državo, od koder prihaja uporabnik.⁵³ Slovenske kolektivne organizacije niso podale svojega mnenja glede študije, zato sem v vprašalniku, ki sem ga aprila 2006 poslala Združenju SAZAS,⁵⁴ postavila tudi vprašanja, zakaj Združenje ni podalo mnenja glede študije EK in kakšno je njihovo mnenje o študiji. Na Združenju mi zaradi prezaposlenosti žal niso mogli pravočasno odgovoriti.

Kot naslednji korak je Evropska Komisija v oktobru 2005 izdala priporočilo »Recommendation on the management of online rights in musical works«,⁵⁵ kjer je predlagala paket reform za pan-evropsko licenciranje glasbenih del za spletne glasbene storitve, ki bi omogočale vzporeden razvoj obeh poslovnih modelov. Priporočila je ukinitvev teritorialnih omejitev in določb o razporeditvi strank v obstoječih licenčnih pogodbah ter dopustitev možnosti imetnikom pravic, ki ne želijo uporabljati teh pogodb, da ponudijo svoje repertoarje pod pan-evropsko licenco. Pri tem je poudarila, da bi morali imeti imetniki pravic znotraj skupnosti možnost zaupati svoje spletne pravice v upravljanje v teritorialnem obsegu, ki ga sami izberejo, in kolektivnemu upravniku, ki ga sami izberejo, ne glede na prebivališče ali državljanstvo upravnika ali imetnika pravic, možnost izbrati samo tiste spletne pravice, ki jih želijo prenesti v upravljanje, in

---

⁵⁰ Seznam je dostopen na strani:

http://forum.europa.eu.int/Public/irc/markt/markt_consultations/library?l=/copyright_neighbouring/cross-border_management&vm=detailed&sb=Title

⁵¹ Nizozemska kolektivna organizacija za izvajalske avtorske pravice na področju glasbe

⁵² *Société Belge des Auteurs, Compositeurs et Editeurs*, belgijska kolektivna organizacija za avtorje, skladatelje in založnike na področju glasbe

⁵³ BBC News, EU online music deal closer, 17. avgust 2005

⁵⁴ Glej dodatek k diplomski nalogi

⁵⁵ European Commission Recommendation of 18 October 2005 on collective cross-border management of copyright and related rights for legitimate online music services (2005/737/EC), O.J. L 276/54 z dne 21.10.2005

možnost umakniti posamezne spletne pravice iz upravljanja ene ter ga zaupati v upravljanje drugi organizaciji, ne glede na državljanstvo ali prebivališče imetnika oz. upravnika. Predlagane reforme vsebujejo tudi določbe o nadzoru, transparentnosti, učinkovitem reševanju sporov in odgovornosti kolektivnih organizacij, ne glede na to, ali upravljajo s pravicami glede na možnost 2 ali možnost 3. Določbe o nadzoru vsebujejo načela, ki urejajo razmerje med kolektivnimi organizacijami in imetniki pravic, in bi uvedla preglednost in možnost vseh zainteresiranih, da izberejo tisti model upravljanja s pravicami, ki jim dejansko najbolj ustreza.⁵⁶

Evropska Komisija je februarja 2006 pričela formalne postopke proti mednarodni organizaciji CISAC in njenim članicam iz območja Evropske ekonomske cone (EEA) z izdajo »Statement of Objections to the CISAC and its EEA members« (SO).^{57, 58} Podlaga za to so bile določbe standardne pogodbe CISAC in njene implementacije na bilateralni ravni s strani članic CISAC v EEA. SO se osredotoča le na določene, relativno nove oblike izkoriščanja avtorske pravice, kot so internetna, satelitska transmisija in kabelska retransmisija glasbe (tradicionalne oblike izkoriščanja v SO niso zajete). Komisija meni, da določbe pogodb kršijo 81. člen PES (prepoved kartelov) glede:

- omejevanja članstva s tem, da se avtorjem dovoljuje prenos pravic samo na nacionalne kolektivne organizacije v njihovi državi članici ne glede na to, kje se bo delo izkoriščalo,
- postavljanja teritorialnih omejitev, ki omogočajo uporabnikom, da dobijo licenco le pri domači kolektivni organizaciji in so omejeni na svojo državo,
- mrežnega učinka sporazumov – zaradi usklajenih pogodb med nacionalnimi organizacijami pride do učinka multipliciranja omejitev članstva in teritorialnih omejitev, kar jamči monopolni položaj posamezni organizaciji na njenem domačem trgu; njen monopolni položaj se s tem utrdi, kar omejuje oz. onemogoča prihod novih konkurentov na trg upravljanja s pravicami.

---

⁵⁶ Pogosto zastavljena vprašanja (FAQ) na spletni strani Evropske komisije z dne 12.10.2005

⁵⁷ Evropska Komisija, Press Release, Competition: Commission sends Statement of Objections to the International Confederation of Societies of Authors and Composers (CISAC) and its EEA members, 7. februar 2006

⁵⁸ *Statement of Objections* je formalni korak v preiskavah primerov omejevanja konkurence. Po prejemu take izjave, ima podjetje dva meseca za pisno obrambo, zaprosijo pa lahko tudi za ustno obravnavo in zaslišanje. Komisija nato izda odločbo, kjer podjetju lahko naloži plačilo globe.

Vsaka kolektivna organizacija, ki je članica CISAC, namreč uživa monopolni položaj na svojem domačem trgu in ima svoj repertoar del. Vsaka kolektivna organizacija na EEA ima tudi sklenjeno pogodbo o vzajemnem predstavljanju z vsemi ostalimi organizacijami iz EEA. Posledično imajo vse organizacije na EEA globalni repertoar glasbenih del – multirepertoar – in lahko uporabnikom omogočajo multirepertoarno licenco za izkoriščanje del samo na domačem trgu. Pogodbe o vzajemnem predstavljanju so duplikat standardne pogodbe CISAC na bilateralni ravni. Komisije ne motijo pogodbe kot take, temveč omejitvene določbe, vsebovane v teh pogodbah.

3. KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE V SLOVENIJI

3.1. UREJENOST KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ V SLOVENSKI ZAKONODAJI

Na slovenskem območju so se prve kolektivne organizacije pojavile že v letu 1933, še v času Kraljevine Jugoslavije. Do leta sprejetja prvega slovenskega zakona, ki je urejal to področje pa je minilo še več kot 60 let. Leta 1995 je bil v Sloveniji sprejet Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP),⁵⁹ ki je veljal kot sodobni zakon. ZASP je doživel od svojega sprejema že tri spremembe in sicer v letih 2001 (ZASP-A),⁶⁰ 2004 (ZASP-B)⁶¹ in 2006 (ZASP-C).⁶² Največje spremembe glede ureditve položaja kolektivnih organizacij je prinesla sprememba iz leta 2004 (ZASP-B), ko je Slovenija morala uskladiti svojo zakonodajo z evropsko.

Glavne spremembe glede kolektivnih organizacij so bile določene v 17. členu ZASP-B. Ta je praktično spremenil celoten 2. oddelek ZASP, Kolektivno upravljanje, se pravi 146. do 163. člen. ZASP-C je od teh členov minimalno spremenil le člena 147 in 159, uvedel spremembe glede uveljavljanja sodnega varstva pravic s strani kolektivnih organizacij v 72. členu in dodal 163.a člen za reševanje sporov med združenji uporabnikov in kolektivnimi organizacijami preko arbitraže.

---

⁵⁹ Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, ZASP, Uradni list RS, št. 21/1995

⁶⁰ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP-A), Uradni list RS, št. 9/2001

⁶¹ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP-B), Uradni list RS, št. 43/2004

⁶² Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP-C), Uradni list RS, št. 17/2006

Po novem ZASP je torej v 146. členu določeno, da so kolektivne organizacije pravne osebe, ki opravljajo svoje naloge na podlagi dovoljenja pristojnega organa nepridobitno in kot edino dejavnost. V istem členu so naloge organizacij tudi taksativno naštet, kar pomeni, da »dejanj, ki ne spadajo v ta okvir, ni mogoče presojeti oz. upravičevati s pravili kolektivnega upravljanja pravic.«⁶³

Naloge, ki jih lahko opravljajo kolektivne organizacije, so:

- dovoljevanje uporabe del iz repertoarja varovanih del pod podobnimi pogoji za podobne vrste uporabe;
- obveščanje uporabnikov o višini nadomestil, ki jih predlagajo, in sklepanje sporazumov z njimi o pogojih uporabe varovanih del;
- objavljanje tarif za plačilo nadomestil;
- sklepanje sporazumov s tujimi kolektivnimi organizacijami;
- nadzor uporabe del iz repertoarja;
- izterjevanje plačil nadomestil in avtorskih honorarjev;
- delitev zbranih sredstev imetnikom pravic v skladu z vnaprej določenimi pravili delitve
- uveljavljanje varstva avtorskih pravic pred sodišči in drugimi državnimi organi, z obveznostjo predložitve računa avtorju o tako uveljavljenih pravicah

V skladu s 147. členom je kolektivno upravljanje s pravicami dopustno le glede že objavljenih del.

Kolektivne organizacije pri opravljanju svojih nalog po ZASP vstopajo v tri razmerja – razmerja s svojimi člani, razmerja z državo in razmerja z uporabniki.

3.1.1. Razmerje med kolektivnimi organizacijami in njihovimi člani

Sem spadajo predvsem določbe o obveznem in prostovoljnem upravljanju s pravicami, o dolžnosti sprejema pravic v kolektivno upravljanje, o delitvi prihodka, uveljavljanju pravic in o nadzoru članov nad organizacijo.

---

⁶³ Trampuž M., Oman B., Zupančič A., Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP) s komentarjem, 1997, s. 346

3.1.1.1. Obvezno in prostovoljno kolektivno upravljanje

Slovenska zakonodaja pozna tako obvezno kot prostovoljno kolektivno upravljanje s pravicami.

V 147. členu ZASP so naštet primeri, kdaj je kolektivno upravljanje obvezno:

- priobčitev javnosti neodrskih glasbenih in pisanih del (male pravice)
- ponovna prodaja izvornikov likovnih del (sledna pravica)
- reproduciranje avtorskih del za privatno ali lastno uporabo ter njihovo fotokopiranje prek z zakonom dovoljenega obsega
- kabelska retransmisija avtorskih del, razen pri lastnih oddajanjih RTV organizacij, ne glede na to, ali gre za njihove lastne pravice ali pa so te nanje prenesli drugi imetniki pravic

Prostovoljno upravljanje s pravicami je opredeljeno v 151. členu, ki določa, da lahko kolektivna organizacija upravlja s pravicami na podlagi pogodbe z avtorjem. Pogodba mora vsebovati avtorjevo pooblastilo, vrsto del in pravic, za katere avtor dovoli upravljanje, ter trajanje pogodbe, ki je lahko največ 5 let z možnostjo podaljšanja.

Isti člen tudi določa, da: »dokler je kolektivno upravljanje avtorskih pravic po zakonu ali nalogu avtorja preneseno na kolektivno organizacijo, avtor ne more osebno upravljati teh pravic.«

ZASP-C je 189. členu dodal četrti odstavek, kjer je določeno, da se pravice, ki se sicer po ZASP uveljavljajo samo kolektivno (obvezno kolektivno upravljanje), lahko uveljavljajo individualno, dokler Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino (v nadaljevanju Urad) ne izda dovoljenja za njihovo kolektivno uveljavljanje ali dokler ni sklenjena ustrezna kolektivna avtorska pogodba.

3.1.1.2. Dolžnost sprejema pravic v kolektivno upravljanje

Kolektivna organizacija po 152. členu ZASP ne sme odkloniti upravljanja s pravicami s področja svoje dejavnosti, če to zahteva avtor, ki je državljan države članice EU ali ima stalno prebivališče oz. sedež v Republiki Sloveniji.

3.1.1.3. Delitev prihodka

Skupščina kolektivne organizacije sprejema letni načrt, v skladu s katerim mora po 153. členu ZASP posamezna organizacija nameniti prihodek iz svoje dejavnosti za avtorske honorarje članov in za pokrivanje stroškov poslovanja. Sredstva za avtorske honorarje mora organizacija razdeliti v skladu s pravili o delitvi. Načela delitve honorarjev so določena v statutu posamezne organizacije in morajo izključevati vsako arbitrarnost.

Poseben primer delitve velja po 154. členu za nadomestila za privatno in drugo lastno reproduciranje (t. i. zakonita nadomestila – *statutory levies*). V tem primeru namreč velja pravica proste uporabe, vendar je za njo potrebno plačati nadomestilo. To se plačuje v primeru tonskega ali vizualnega snemanja pri prvi prodaji ali uvozu novih naprav za tonsko in vizualno snemanje in praznih nosilcev zvoka ali slike, v primeru fotokopiranja pa pri prodaji ali uvozu novih naprav za fotokopiranje in od fotokopij, namenjenih za prodajo, mesečno glede na njihovo verjetno število.⁶⁴ Ker gre za obvezno kolektivno upravljanje, se ta nadomestila lahko pobirajo le prek kolektivnih organizacij, ki potem po 154. členu ZASP nadomestila razdelijo v primeru tonskega ali vizualnega snemanja 40% avtorjem, 30% izvajalcem in 30% proizvajalcem fonogramov oz. filmskim producentom, v primeru fotokopiranja pa 50% avtorjem in 50% založnikom.

3.1.1.4. Uveljavljanje varstva pravic

ZASP-C je 72. členu, ki določa aktivno legitimacijo za uveljavljanje sodnega varstva pravic, dodal odstavek, ki to vlogo daje tudi kolektivnim organizacijam, sindikalnim organizacijam in poklicnim združenjem, ustanovljenim za varstvo avtorske in sorodnih

⁶⁴

37. člen ZASP-UPB2 (uradno prečiščeno besedilo), Ur. l. RS, št. 44/2006

pravic, ki morajo o postopkih prizadetim članom dati račun. Sicer je aktivna legitimacija obstajala že prej posredno v opredelitvi nalog kolektivnih organizacij, to je v 8. točki 146.(1) člena ZASP.

Kadar se v določenih primerih kolektivna organizacija in reprezentativno združenje uporabnikov ne morejo sporazumeti glede npr. skupnega sporazuma, tarif ipd., se lahko po 163. členu na podlagi sporazuma o mediaciji predlaga posredovanje mediatorja. Vlada je 31. marca 2005 sprejela uredbo, s katero je podrobneje uredila postopek mediacije in pogoje, ki jih mora izpolnjevati mediator, vendar le v primeru spora med kolektivno organizacijo in združenjem uporabnikov.⁶⁵

163. člen pa določa možnost mediacije tudi v primeru, ko imetnik pravic v skladu s 166.c členom ne zagotovi sredstev za uveljavitev določenih vsebinskih omejitev pravic osebam, ki imajo zakonit dostop do primerka dela. Takšna rešitev ni ustrezna, saj gre v primeru iz 166.c člena za popolnoma drugačno vrsto sporov, kot so spori iz 163. člena, prav tako gre za druge vrste uporabnikov.⁶⁶ Poleg tega se v tem primeru postavlja vprašanje, ali lahko organizacija posreduje z mediacijo le v primeru, ko je imetnik pravic, ki ne zagotavlja omenjenih sredstev, njen član. Iz zakona to ni razvidno.

Novela ZASP-C je za primer, ko se kolektivna organizacija in reprezentativno združenje uporabnikov ne morejo dogovoriti glede vsebine skupnega sporazuma, dodala tudi možnost arbitraže. Iz ureditve v ZASP torej sledi, da imamo dve stopnji reševanja sporov, ko kolektivna organizacija in združenje uporabnikov ne morejo priti do sporazuma – mediacijo in arbitražo, kar v evropskih državah ni običajno.⁶⁷

3.1.1.5. Nadzor nad delovanjem kolektivne organizacije s strani članov – notranji nadzor

---

⁶⁵ Uredba o mediaciji v sporih v zvezi z avtorsko ali sorodnimi pravicami, Ur. l. RS, št. 35/2005

⁶⁶ Kritiko te določbe povzeman po Bogataj Jančič M., 2006, s. 222

⁶⁷ Večina držav ima po bodisi mediaciji bodisi arbitraži za naslednjo stopnjo civilno sodišče.

Po 160. členu lahko vsak član od kolektivne organizacije zahteva, da v določenem roku dobi na vpogled letno finančno poročilo in poročilo njenega nadzornega odbora, najmanj deset pa jih lahko zahteva, da neodvisni izvedenci pregledajo njeno poslovanje.

3.1.2. Razmerje med kolektivnimi organizacijami in državo

Vloga države je pomembna predvsem v zvezi z izdajo dovoljenja za opravljanje nalog posamezni kolektivni organizaciji in nadzorom nad posamezno organizacijo.

3.1.2.1. Izdaja dovoljenja

Kolektivne organizacije lahko opravljajo svoje naloge le na podlagi dovoljenja pristojnega organa, t. j. Urada. Za pridobitev dovoljenja mora pravna oseba, ki želi postati kolektivna organizacija, vložiti pisno vlogo, katera mora vsebovati tudi statut organizacije. Urad nato vlogo zavrne ali pa izda dovoljenje po pravilih splošnega upravnega postopka.

3.1.2.2. Nadzor nad delovanjem kolektivne organizacije s strani države – zunanji nadzor

Urad mora nadzorovati, ali posamezna organizacija izvaja naloge v skladu z ZASP. Če ugotovi, da so nastopili razlogi, zaradi katerih bi lahko zavrnil izdajo dovoljenja posamezni organizaciji, jo mora urad o tem najprej opozoriti in ji določiti rok za odpravo kršitev. V kolikor kršitve po preteku roka niso odpravljene, pride do preklica dovoljenja, ki se objavi v Uradnem listu RS.

Urad lahko od organizacije kadarkoli zahteva poročila o poslovnih zadevah, vpogled v poslovne knjige in druge poslovne dokumente na podlagi obrazložene pisne zahteve, kolektivna organizacija pa ga je dolžna obveščati o vsaki spremembi svojih zastopnikov. Poleg tega mu je dolžna predložiti spremembe statuta, skupne sporazume z

združenji uporabnikov in sporazume s tujimi kolektivnimi organizacijami, tarife in njihove spremembe, sklepe skupščine organizacije ter letna poročila in poročila revizijske gospodarske družbe o opravljeni reviziji njenega poslovanja.

3.1.3. Razmerje med kolektivnimi organizacijami in uporabniki

V razmerju do uporabnikov so pomembne predvsem določbe o dolžnosti obveščanja, skupnih sporazumih, tarifah, dolžnosti sklepanja pogodb in dolžnosti uporabnikov do obveščanja.

3.1.3.1. Dolžnost obveščanja

Kolektivna organizacija je dolžna na zahtevo kogarkoli posredovati podatke o tem, ali upravlja s pravicami določenega avtorja na določenih delih in pod kakšnimi pogoji.

3.1.3.2. Skupni sporazumi

Kolektivne organizacije sklepajo z reprezentativnimi združenji uporabnikov skupne sporazume o pogojih in načinih uporabe varovanih del ter višini nadomestil za njihovo uporabo. Podlaga za izračun višine nadomestil je denarno ocenjena korist, ki jo pridobi uporabnik iz dejavnosti, v kateri so uporabljena varovana dela iz repertoarja kolektivne organizacije, pri tem pa se upošteva pomen varovanega dela za njegovo dejavnost.

Za reševanje sporov med kolektivnimi organizacijami in združenji uporabnikov glede sklenitve skupnih sporazumov je na voljo mediacija, glede vsebine sporazumov pa arbitraža.

3.1.3.3. Tarifa

Organizacije sprejemajo tarife za uporabo avtorskih del, ki jih objavijo v Uradnem listu RS. Če obstaja sporazum z uporabniki, veljajo v njem določena nadomestila.

3.1.3.4. Dolžnost sklepanja pogodb

Uporabnik lahko kadarkoli zahteva sklenitev pogodbe o neizključnem prenosu pravic za uporabo del iz repertoarja posamezne organizacije v skladu z veljavnimi tarifami. Organizacije lahko tako zahtevo zavrnejo le, če imajo za to objektiven razlog, kot je npr. večkratno neplačevanje nadomestila s strani uporabnika. Če pogodba o prenosu ni sklenjena, se šteje, da je pravica prenesena, če uporabnik položi na račun organizacije, pri sodišču ali pri notarju znesek v skladu z veljavno tarifo.

3.1.3.5. Dolžnost uporabnikov do obveščanja

Uporabniki varovanih del so v primerih, določenih z zakonom, dolžni predhodno pridobiti pravice za javno priobčitev varovanih del in v 15 dneh po priobčitvi organizaciji poslati sporede vseh uporabljenih del. Če prireditelj ne pridobi pravic za priobčitev, lahko na zahtevo avtorja ali organizacije pristojni organ za notranje zadeve prepove prireditvev oz. uporabo dela.

RTV organizacije morajo enkrat mesečno pristojni organizaciji predložiti sporede oddaje varovanih del, prav tako morajo uporabniki varovanih del, ki ta dela uporabljajo v skladu z zakonom brez neizključnega prenosa pravic, enkrat mesečno pristojni organizaciji predložiti podatke o uporabi. Prodajalci, kupci ali posredniki, ki se ukvarjajo s trženjem umetnin, pa morajo pristojni organizaciji predložiti podatke za izračun dolgovanega nadomestila.

3.1.4. Začasne kolektivne organizacije

189.(3) člen ZASP določa, da lahko Urad izda začasno dovoljenje za kolektivno uveljavljanje določenih pravic pravni osebi, ki sicer ne izpolnjuje pogojev, če se v enem letu od uveljavitve zakona ne ustanovijo ustrezne kolektivne organizacije. Urad v dovoljenju določi rok in pogoje za začasno kolektivno uveljavljanje pravic.

3.2. VRSTE KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJ V SLOVENIJI

S kolektivnim uveljavljanjem avtorskih pravic se lahko ukvarjajo samo kolektivne organizacije avtorjev (praviloma so to nacionalna združenja avtorjev določene vrste del), ki imajo dovoljenje Urada.

Urad je do sedaj na podlagi ZASP izdal naslednja dovoljenja za kolektivno uveljavljanje oziroma upravljanje pravic:

- Združenju skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije – SAZAS, 12.3.1998 za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic na avtorskih delih s področja glasbe;
- Združenju avtorjev in nosilcev malih in drugih avtorskih pravic Slovenije – ZAMP, 14.11.1997 za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic na delih s področja književnosti, znanosti, publicistike in njihovih prevodih;
- Zavodu za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov Slovenije - IPF.SI, 7.11.2000 za kolektivno uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov na fonogramih.

Ker še nista ustanovljeni ustrezni kolektivni organizaciji, je Urad na podlagi ZASP izdal tudi dve začasni dovoljenji, ki veljata do ustanovitve ustrezne kolektivne organizacije, ki bo prevzela tako kolektivno uveljavljanje pravic, in sicer:

- Avtorski agenciji za Slovenijo – AAS, 3.10.1997 za kolektivno uveljavljanje avtorskih in sorodnih pravic v primeru privatnega in drugega lastnega reproduciranja, ki se nanaša le na pobiranje nadomestil; razdeljevanje nadomestil je v pristojnosti posameznih upravičenih kolektivnih organizacij in reprezentativnih združenj;
- Združenju SAZAS, 24.1.2001 za kolektivno uveljavljanje avtorskih pravic v primeru kableske retransmisije avdiovizualnih del.

Ker je tema diplomske naloge kolektivne organizacije in proste licence na področju glasbe, se v nadaljevanju naloge osredotočam na kolektivno organizacijo SAZAS.

3.2.1. Združenje skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic v Sloveniji (Združenje SAZAS)⁶⁸

Združenje SAZAS je neprofitno društvo za kolektivno varstvo avtorskih pravic glasbenih ustvarjalcev na področju t. i. »malih avtorskih pravic« (pravice javnega oddajanja in izvajanja glasbenih del) in na področju t. i. »mehaničnih avtorskih pravic« (pravica snemanja, reprodukcije in razmnoževanja avtorskih del na nosilcih zvoka).

Ustanovili so ga slovenski glasbeni avtorji leta 1993, torej še pred sprejetjem ZASP. V letu 1996 je združenje postalo redni član Mednarodne konfederacije društev avtorjev in skladateljev (CISAC), leta 1998 pa je od Urada pridobilo dovoljenje za uveljavljanje glasbenih avtorskih pravic in soglasje k tarifi za javno priobčitev glasbenih del. Danes SAZAS uveljavlja avtorske pravice za več kot milijon in pol domačih in tujih avtorjev vseh glasbenih zvrsti.

3.2.1.1. Temeljne dejavnosti SAZAS

Temeljne dejavnosti Združenja so:

- da od uporabnikov glasbenih del pridobi nadomestila in jih posreduje ustreznim imetnikom pravic;
- da avtorjem nudi pravno pomoč, da bi njihovo ustvarjalno delo potekalo nemoteno;
- da uporabnikom glasbenih avtorskih del omogoči zakonit, enostaven in nemoten dostop do celotnega svetovnega glasbenega repertoarja;
- da s sredstvi iz promocijskega sklada vzpodbuja in podpira slovensko glasbeno ustvarjalnost.

---

⁶⁸

Povzemam po spletni strani Združenja SAZAS, dostopno na: <http://www.szas.org/>

SAZAS upošteva standard enake obravnave in enakega nivoja varstva vseh glasbenih avtorjev, ne glede na vrsto njihovih del.

3.2.1.2. Mednarodna dejavnost SAZAS

SAZAS je od maja 1996 redni član CISAC. Predstavniki Združenja aktivno sodelujejo na bienalnem Svetovnem kongresu CISAC-a, na katerem obravnavajo za CISAC, svetovna avtorska društva in vanj včlanjene ustvarjalce ter CISAC-ove partnerje trenutno najaktualnejše teme. Pogodbe o medsebojnem zastopanju je Združenje sklenilo z avtorskimi društvi iz številnih držav.

3.2.1.3. Struktura SAZAS

Združenje vodijo v skladu z veljavnim statutom izvoljeni organi upravljanja: Skupščina, ki je najvišji organ upravljanja, Upravni odbor, ki vodi poslovanje Združenja, Odbor za zaščito avtorskih pravic, Nadzorni odbor in Disciplinsko razsodišče. V organih upravljanja združenja so enakomerno zastopani avtorji vseh glasbenih zvrsti.

SAZAS pa ima tudi strokovno-administrativno-tehnično službo, ki jo sestavljajo: Vodja službe, Delovna enota za percepcijo, Delovna enota za dokumentacijo in reparticijo, Delovna enota za računovodstvo in Služba za pravne zadeve.

3.2.1.4. Dolžnosti in pravice članov

SAZAS po določbah o obveznem kolektivnem upravljanju ZASP (147. člen) avtomatsko pobira nadomestila za vse javne izvedbe na koncertih in prireditvah ter za predvajanja po radiu in televiziji (male pravice), v primeru snemanja, reprodukcije in razmnoževanja avtorskih del na nosilcih zvoka (mehanične pravice) pa varuje samo tiste avtorje, ki so ga za to posebej pooblastili (prostovoljno kolektivno upravljanje). Če se posamezni ustvarjalec ne včlani v SAZAS in ne prijavi svojih del, ne more prejeti

honorarja niti v primeru obveznega kolektivnega upravljanja, saj SAZAS ne razpolaga z njegovimi podatki. Tako lahko torej pride do situacije, ko se javno izvede delo nečlana SAZAS-a, za kar SAZAS pobere nadomestilo, vendar ga ne nakaže avtorju, saj ta ni včlanjen. To pa ne pomeni, da nečlani SAZAS-a ne morejo izvajati svojih lastnih del brezplačno. Člen 151 namreč določa, da se lahko avtorske pravice iz 1. točke 147. člena zakona (obvezno kolektivno upravljanje) izjemoma »upravljajo individualno, če je na vseh delih, ki so bila izvajana na določeni prireditvi, glavni izvajalec hkrati tudi imetnik teh avtorskih pravic.« Vendar pa če avtor prenese vse svoje materialne pravice na tretjo osebo (npr. založnika), ne more javno izvajati svojega lastnega dela brezplačno, saj ima SAZAS pravico pobrati zakonito nadomestilo. Enako velja, če avtor dela, ki je imetnik pravic, ni glavni ampak npr. stranski izvajalec svojega dela. In če avtor ni član SAZAS-a, ne bo dobil nadomestila, ki ga je »v njegovem imenu« pobral SAZAS.

Zanimiva pa je tudi situacija, opisana v odgovoru na 14. vprašanje pogosto zastavljenih vprašanj na spletni strani Združenja SAZAS⁶⁹ - vprašanje: »Smo društvo upokojencev, ki se financira iz članarine, ki zadostuje le za golo preživetje društva. Smo neprofitna organizacija in opravljamo dejavnost za lastne potrebe – dobrobit svojih članov. (Naša srečanja niso javne prireditve ampak druženje starejših, samskih, osamljenih ljudi. Tudi harmonikar, ki nam zaigra nekaj viž je iz naših vrst in mu plačamo tako, da mu plačamo večerjo, drugih stroškov ali prihodkov nimamo.)« in odgovor: »Dejstvo, da je društvo upokojencev nepridobitna organizacija, ki opravlja dejavnost za lastne potrebe, ni relevantno, saj so plačila nadomestila avtorskega honorarja skladno s 6. členom Pravilnika o javni priobčitvi glasbenih del (Uradni list RS, št. 29/98) delno opravičene le nepridobitne organizacije uradno registrirane za dobrodelno dejavnost, ki izpolnjujejo tudi vse ostale pogoje, ki jih določa ta člen. Društvom upokojencev je Združenje SAZAS poslalo ponudbo, da sklenejo pogodbo po posebej ugodnih pogojih za plačilo pavšala v primeru brezplačnih razvedrilnih aktivnosti društev upokojencev, ki so hkrati proste vstopnine. Tako bi znašal letni pavšalni znesek za do 12 organiziranih prireditev letno in z do petdeset udeleženci na prireditvah le 7.355,00 SIT + DDV. Tarife so objavljene v Pravilniku o javni priobčitvi glasbenih del.« Iz tega bi lahko sklepali, da ljudje, ki si ne morejo privoščiti plačila nadomestil, nimajo možnosti izvajati (tudi

---

⁶⁹ FAQ/Uporabniki na spletni strani Združenja SAZAS, dostopno na: <http://www.sazas.org/page.php?pg=1&kat=4>

lastne) glasbe oz. se morajo, če želijo dobiti del tega nadomestila nazaj, včlaniti v SAZAS!

Za včlanitev v SAZAS mora imetnik pravic pooblastiti⁷⁰ Združenje, da v njegovem imenu in na njegov račun uveljavlja in varuje njegove pravice za vsa njegova sedanja in bodoča dela doma in v tujini. Uveljavljanje pravic se nanaša na pravico dajanja dovoljenja za uporabo del imetnika pravice in varovanja njegovih pravic za tiste vrste varstva, ki jih potrdi. Imetnik lahko izbira med generalnim ali delnim pooblastilom. V generalnem pooblastilu so določeni trije sklopi vrst varstva: (1) javno oddajanje (radiodifuzija) del, s katerimikoli sredstvi brezžičnega prenosa, in javno izvajanje in predstavljanje del javnosti (koncerti ipd.), (2) zvočno snemanje in reprodukcijo del na analognih in digitalnih ploščah ali kasetah in zvočno vizualno snemanje in reprodukcijo na videogramih (mehanične pravice) ter (3) uporaba del v kinematografskem in drugem delu, ustvarjenem po kinematografskem postopku (avdiovizualna dela). Če se imetnik pravic odloči za delno pooblastilo izbira med enim ali več izmed treh sklopov, naštetih v generalnem pooblastilu. Imetnik se s pooblastilom tudi zaveže, da ne bo pooblastil druge fizične ali pravne osebe za uveljavljanje njegovih pravic in tudi tega ne bo storil sam brez soglasja in dovoljenja SAZAS-a. Poleg tega se imetnik zaveže tudi da ne bo zahteval nobenih posebnih pogojev za uporabo njegovih del, ki ne bi bili v skladu s pravili oz. ceniki SAZAS-a, predvsem glede višine avtorskih honorarjev ali odrekanja plačil, brez soglasja SAZAS-a. Pooblastilo velja za nedoločen čas, možna pa je odpoved pooblastila.

Član Združenja je lahko skladatelj, aranžer glasbenih del, avtor besedil glasbenih del, pooblaščen prevajalec besedil glasbenih del in založnik, katerega temeljna dejavnost je plasma glasbenih del pri uporabnikih. Članstvo je glede na kriterije, ki jih vsako leto določi upravni odbor in potrdi skupščina, lahko redno (člani skupščine) ali zunanje.

Tako redni kot zunanji člani imajo dolžnost spoštovati statut in pravila Združenja, pravico sodelovati v delu Skupščine in pravico do vpogleda v finančno poslovanje društva. Redni člani imajo poleg tega še pravico voliti in biti izvoljeni v organe društva in pravico opravljati prevzete funkcije v skladu s statutom in pravili Združenja.

---

⁷⁰ Odstavek o pooblastilu povzemam po obrazcu Pooblastilo, dostopnem na spletni strani Združenja SAZAS: <http://www.sazas.org/uploadedfiles/file/Pooblastilo.doc>

Za članstvo v Združenju SAZAS ni potrebno plačevati članarine.

3.2.1.5. Uporabniki

Po določbah ZASP si morajo uporabniki pridobiti dovoljenje Združenja za uporabo glasbenih del pred začetkom uporabe. Prav tako je potrebno vsako izdajo fonograma ali videograma, na katerem so uporabljena glasbena avtorska dela, prijaviti na Združenju pred izidom in poravnati morebitne obveznosti.

Združenje pobrana nadomestila razdeli med vse imetnike pravic, katerih dela so bila izvajana na območju Republike Slovenije v določenem časovnem obdobju, na podlagi programskih podatkov, ki jih prejme od uporabnikov (radijske, TV postaje, koncerti, prireditve...), zato morajo uporabniki Združenju poslati seznam uporabljenih glasbenih del.

Avtorske honorarje za javna izvajanja del domačih imetnikov pravic razdeli Združenje neposredno med svoje člane, avtorske honorarje za javna izvajanja del tujih imetnikov pravic pa nakaže ustreznim sestrskim društvom, od katerih na podlagi pogodb o medsebojnem zastopanju hkrati prejema avtorske honorarje za slovenske imetnike pravic, katerih dela so bila javno izvedena v tujini. Tudi slednje seveda na podlagi programskih podatkov razdeli med svoje člane.

SAZAS lahko skladno s finančnim načrtom, ki ga sprejme upravni odbor, za opravljanje svoje dejavnosti obdrži del pobranih honorarjev. Skladno z določbami ZASP pa stroški ne smejo presegati 30% od pobranih avtorskih honorarjev.

II. PROSTE LICENCE

Pojav novih tehnologij in interneta je povzročil pravo revolucijo tudi na področju avtorskega prava. Možnost digitalizacije avtorskih del in njihove skoraj brezplačne distribucije ter reprodukcije je pospešila njihov pretok in bistveno povečala število njihovih potencialnih uporabnikov. Hkrati sodobna tehnologija omogoča uporabnikom vse bolj aktivno vlogo pri uporabi avtorskih del. Nekoč zgolj »pasivni uporabniki« postajajo »aktivni uporabniki« – ustvarjalci.⁷¹

Na posameznika pri ustvarjanju vpliva celoten repertoar del, ki jih je imel in jih ima priložnost uživati na svoji življenjski poti. »Ustvarjalci tukaj in drugje po svetu vedno in povsod črpajo iz ustvarjalnosti, ki se je dogajala v preteklosti in ki jih trenutno obdaja.«⁷² Z zmanjševanjem prostega dostopa do stvaritev zaradi širjenja avtorske pravice, krčenja njenih omejitev in prenosa avtorskih pravic v roke korporacij in založnikov, se posameznikom lahko omejujejo možnosti za ustvarjanje. Razvoj interneta in tehnologij obenem zmanjšuje potrebo po »posrednikih« pri distribuciji avtorskih del.

Zaradi teh dejstev si določeni avtorji želijo svojim upravičenjem na delu odpovedati. Uresničevanje teh želja jim lahko olajšujejo t. i. proste licence. Z njimi se imetnik avtorske pravice lahko na enostaven način, pod določenimi pogoji, delno ali v celoti odpove nekaterim materialnim upravičenjem na delu vnaprej in proti neznanemu krogu uporabnikov.

1. RAZLOGI ZA RAZVOJ PROSTIH LICENC

Skozi zgodovino se je obseg avtorske pravic bistveno povečal. Avtorska pravica je širša tako po obsegu časa trajanja (iz 14 let v prvi kodifikaciji v angleškem sistemu na 70 let po smrti avtorja, ki je določena v večini sedanjih pravnih sistemov), glede na predmet,

---

⁷¹ Lessig L., *Free Culture, How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*, 2004

⁷² Lessig L., 2004, s. 29

ki ga regulira (sprva so bila varovana zgolj izvirna dela posameznega avtorja, sedaj so varovana tudi dela korporacij (npr. računalniški programi) in predelave del), ter glede na obseg upravičenj, ki jih zajema (avtorska pravica je bila sprva namenjena le varstvu pravice do reproduciranja, v sedanjih sistemih pa zajema še številna druga upravičenja).

Avtorska pravica je izključna pravica, ki ustvarja monopol na trgu, zato je že od nekdaj omejena – tako vsebinsko kot časovno. Časovne omejitve se krčijo s širjenjem avtorske pravice, vsebinske omejitve (npr. prosto reproduciranje za zasebno rabo) pa se med drugim krčijo z restriktivnimi licencami in ukrepi tehnološke zaščite (npr. enkripcija).⁷³ Tako je količina del, ki so v javni domeni in tako prosto dostopna potencialnim avtorjem kot navdih in javnosti v užitek, glede na količino avtorsko pravno varovanih del postajala vedno manjša.

Širjenje avtorskih pravic in krčenje njenih omejitev bi lahko delno lahko opravičevali s prilagajanjem avtorske pravice tehnološkim spremembam, ki ponujajo nove oblike izkoriščanja avtorskih del, ker tako zahtevajo interesi ustvarjalcev. Takšno utemeljevanje izgubi težo, če se zavedamo, da je dejansko velika večina materialnih upravičenj avtorske pravice v rokah založnikov in korporacij. Dejstvo je, da največji del zaslužka pri izkoriščanju del ne pridobijo avtorji, temveč založniki oz. drugi posredniki, na katere avtorji večinoma prenesejo materialna (ponekod tudi moralna) upravičenja avtorske pravice.⁷⁴ Tako vse večji obseg avtorske pravice ne prinaša toliko koristi avtorjem, kot jo prinaša »novim« imetnikom materialnih upravičenj. Obstoj avtorske pravice v takšnem obsegu postane vprašljiv – izgubi se namreč namen avtorske pravice, ki je ravno v zavarovanju interesov avtorja zaradi spodbude ustvarjalnosti in s tem izpolnjevanje interesa javnosti po uživanju sadov te ustvarjalnosti.

Z digitalizacijo avtorskih del in internetom postaja vloga »posrednikov« (založnikov, distributerjev ipd.) vse manj potrebna. Distribucija del postaja bistveno cenejša in bolj enostavna. Z nekaj kliki lahko avtor preko spleta sam sklene pogodbo z uporabnikom in mu podeli pravico do uporabe dela. S tem ko ni potrebno plačevati storitev posrednikov in materiala za fiksiranje dela na materialne nosilce, se zmanjšajo stroški distribucije.

---

⁷³ Več o ukrepih tehnološke zaščite Bogataj Jančič M., 2006

⁷⁴ Id.; glej tudi Bogataj M., Avtorsko pravo v dobi novih tehnologij, 2000, s. 8, 9; Liang L., Guide to Open Content Licenses, 2004, s. 23

Tako lahko avtor ponudi svoje delo za bistveno nižjo ceno in ima hkrati od tega večji dobiček.⁷⁵

Ustvarjalci vedno vsaj posredno gradijo na delih drugih ustvarjalcev.⁷⁶ Zato avtorsko pravo z zmanjševanjem obsega del v javni domeni, z vse večjim omejevanjem dostopa do stvaritev in z omejevanjem možnosti ustvarjanja na podlagi teh stvaritev dosega nasproten učinek od zelenega – zavira ustvarjalnost. »Možnost ustvarjanja in preoblikovanja postaja vse šibkejša v svetu, v katerem je za ustvarjanje potrebno dovoljenje, ustvarjalci pa se morajo posvetovati z odvetnikom.«⁷⁷

Zaradi zmanjševanja možnosti za ustvarjanje z zgoraj opisanimi vplivi in zmanjševanja potrebe po posrednikih pri distribuciji avtorskih del, vse bolj prihaja do teženj posameznih ustvarjalcev, da določena upravičenja na svojih stvaritvah odstopijo javnosti. Pri tem si lahko pomagajo s prostimi licencami.

2. KAJ SO PROSTE LICENCE

Licenca izhaja iz latinske besede »licere« (dovoliti) in torej dobesedno pomeni »dovoljenje«. Pri podelitvi licence gre za enostranski pravni posel (izjavo), s katerim imetnik pravice uporabniku dovoli izkoriščanje te pravice v določenem obsegu. To lahko stori z licenčno pogodbo, dvostranskim pravnim poslom, s katerim se dajalec licence lahko zaveže, da bo prejemniku podelil licenco (dovoljenje za izkoriščanje pravice), prejemnik licence pa se zaveže izpolniti obveznosti, določene v licenčni pogodbi. Ni pa nujno, da se licenca podeli z licenčno pogodbo, saj je licenca kot izjava lahko veljavna tudi kot samostojen akt.⁷⁸

Proste licence se od »običajnih« licenc na avtorskih delih razlikujejo predvsem v tem, da uporabnikom dajejo večji obseg upravičenj na delu, kot jim je zagotovljen z

---

⁷⁵ Bogataj M., 2000, s. 9

⁷⁶ Zelo nazorno o tem govori Lessig L., 2004, s. 15-21

⁷⁷ Id. 173

⁷⁸ O razlikovanju med licenco in licenčno pogodbo povzeman po Danjan M., Pravni temelj prostega programa, 2004, s. 285

avtorskim pravom. Najbolj preprost način razlage koncepta prostih licenc se doseže z razlago njihovega razvoja.

2.1. RAZVOJ PROSTIH LICENC IN LICENCA GNU GPL

Prve proste licence so se začele razvijati na področju računalniškega programja.⁷⁹ Računalniški programi so bili sprva smatrani kot storitev pri glavnem poslu – prodaji računalnika. Računalniška podjetja so prodajala strojno opremo in ne programske – ta se je pogosto dodajala brezplačno. V času 60ih in 70ih let so si razvijalci računalniških programov rutinsko izmenjevali in nadgrajevali programe; deljenje programja, sodelovalno učenje in odprtost so bili del vsakdana.

Leta 1976 je ameriški kongres sprejel zakon o avtorski pravici,⁸⁰ ki je z avtorsko pravico zavaroval tudi računalniške programe. Prišlo je do preobrata, saj se je pričelo izdelovati lastniške operacijske sisteme in ostalo lastniško računalniško programje ter prenehalo izdelovati računalniške sisteme,⁸¹ ki so jih v skupnosti za deljenje programja množično uporabljali. Vsi njihovi programi so postali neuporabni, saj so bili nekompatibilni z lastniškimi operacijskimi sistemi sodobnih računalnikov. Veliko programerjev je iz univerz in raziskovalnih laboratorijev prešlo v zasebna programska podjetja. Trend izdelovanja lastniških programskih paketov in izdajanja programja v obliki, ki ni omogočala popraviljanja ali proučevanja izvorne kode, se je vse bolj širil. Kooperativna skupnost je stagnirala.

Nekateri programerji so si ponovno želeli vzpostaviti kulturo »deli, uporabi in prilagodi«,⁸² ki je vladala med razvijalci programske opreme v 70ih letih. Med njimi je bil tudi Richard Stallman, prej programer na MIT-u,⁸³ ki se je odločil razviti brezplačni

---

⁷⁹ Bolj natančno o zgodovini GNU GPL licence Primožič P., Uporaba odprte kode kot osnova za razvoj programske opreme, februar 2005, s. 3-5

⁸⁰ Copyright Act of 1976, Pub. L. No. 94-553, 90 Stat. 2541, October 19, 1976

⁸¹ Serija Digital PDPD-10 – Programmed Data Processor model 10, Primožič P, 2005, s. 4;

⁸² »share, use and adapt«, glej OSS Watch – Open Source Software Advisory Service, dostopno na: <http://www.oss-watch.ac.uk/resources/gpl.xml>

⁸³ Massachusetts Institute of Technology, raziskovalna ustanova in univerza v mestu Cambridge, ZDA

operacijski sistem, pri katerem bo na voljo tudi izvorna koda⁸⁴ vseh programov v njem. Poimenoval ga je GNU.⁸⁵ Leta 1985 je Stallman skupaj z drugimi razvijalci, ki so sodelovali pri projektu GNU, ustanovil neprofitno organizacijo Free Software Foundation (FSF),⁸⁶ namenjeno podpiranju projektov prostega programja.

Bistvo projekta GNU je bilo zagotoviti uporabnikom svobodo pri preučevanju, uporabi, predelavi (prilagoditvi) in redistribuciji računalniškega programa. Kmalu pa je postalo jasno, da samo izdelovanje programja za javnost ne bo služilo temu primarnemu cilju projekta, saj je bilo mogoče programe prirediti in jih spremeniti v lastniško programje.⁸⁷ Zaradi preprečevanja takšnega ravnanja so leta 1989 razvili prvo prosto licenco, GNU General Public Licence (GPL).⁸⁸

Licenca GPL je bila torej namenjena podelitvi določenih (materialnih) upravičenj avtorske pravice na delu, ki uporabnikom sicer po samem avtorskem pravu ne pripadajo.⁸⁹ Uporabniki lahko poženejo računalniški program za katerikoli namen, preučujejo programe in jih prosto spreminjajo in prilagajajo svojim potrebam ter prosto reproducirajo in distribuirajo izvorni program oz. njegove predelave. Edini pogoj, ki ga morajo uporabniki upoštevati, je, da morajo pri redistribuciji programa oz. pri distribuciji njegove predelave, program oz. predelavo licencirati pod istimi pogoji, kot so določeni v licenci GPL (t. i. copyleft koncept). Ta pogoj torej onemogoča, da bi se delo oz. njegova predelava dala naprej pod drugačnimi pogoji, kot so določeni v licenci, oz. da bi se prosto programje uporabilo, predelalo in distribuiralo kot lastniško programje.

Koncept licence GPL, da podeljuje upravičenja na delu, je navdihnil tudi ustvarjalce ostalih področij avtorskega prava, ki so bili razočarani nad zakonodajnimi spremembami, s katerimi je avtorska pravica postajala vse bolj obsežna.⁹⁰ Tako so

---

⁸⁴ Dostop do izvorne kode je pomemben zaradi omogočanja preučevanja in predelave računalniškega programa.

⁸⁵ GNU – rekurzivni akronim za GNU is not Unix. S tem je Stallman želel povedati, da ne gre še za eno komercialno različico operacijskih sistemov Unix, ki jih je bilo takrat na pretek in so bile med sabo praktično nezdržljive. Več o projektu GNU in licenci GNU GPL na: <http://www.gnu.org>

⁸⁶ Več o gibanju na: <http://www.fsf.org>

⁸⁷ Lastniško programje (*proprietary software*) se od prostega programja razlikuje predvsem v omejenosti upravičenj na njem in v dostopnosti do izvorne kode.

⁸⁸ Licenca dostopna na: www.gnu.org/copyleft/gpl.html;

⁸⁹ Glej tudi Liang L., 2004, s. 29

⁹⁰ Lessig L., 2004, s. 281

začele nastajati tudi številne proste licence, prilagojene posameznim vrstam avtorskih del.

Sprva so se pojavile licence »prve generacije« (npr. Free Art Licence, Open Content Licenses), ki imajo bolj ideološko in polemično zaznamovano vsebino. Napisane so bolj kot nekakšen govor, saj vsebujejo tudi razloge za svoj obstoj (omejevanje širjenja obsega avtorske pravice, podeljevanje pravic uporabnikom, želja po deljenju del z drugimi ipd.), zaradi česar so tudi manj učinkovite kot licence »druge generacije« (npr. Licence Creative Commons). Slednje so zapisane v bolj »pravniškem« jeziku, očiščene so vseh »ideoloških nabojev« zoper avtorsko-pravno ureditev. Do spremembe je prišlo predvsem zaradi težnje po močnejši pravni veljavnosti prostih licenc za primere njihovega preizkušanja pred sodišči.⁹¹

2.2. ZNAČILNOSTI PROSTIH LICENC⁹²

Proste licence si v veliki večini delijo skupne značilnosti, kot so njihova pravna podlaga, podeljevanje upravičenj, izključevanje jamstva ipd.

2.2.1. Pravna podlaga licence

Proste licence temeljijo na avtorski pravici. To pomeni, da lahko avtorsko delo pod prosto licenco ponudi le imetnik avtorske pravice. Velja torej pravilo, da posameznik ne more prenesti več pravic na delu, kot jih ima sam.

2.2.2. Podeljevanje upravičenj

Proste licence ponavadi uporabnikom podeljujejo upravičenja, ki jim sicer po avtorskem pravu ne bi pripadala, s čimer se razlikujejo od običajnih licenc. Glede na upravičenja,

---

⁹¹ Delitev na licence prve in druge generacije povzeman po Liang L., 2004, s. 56-59

⁹² Povzeman po Id., s. 43-51

ki jih proste licence podeljujejo, razlikujemo med bolj odprtimi (npr. dovoljena je komercialna uporaba, predelava ipd. dela), in bolj zaprtimi (npr. dovoljena je le nekomercialna uporaba dela, dela ni dovoljeno spreminjati ipd.) licencami. Večinoma se uporabnikom podeljujeta upravičenji reproduciranja in distribucije. Posamezne licence podeljujejo tudi upravičenje predelave dela in distribucije predelave dela, upravičenje javne priobčitve dela ter upravičenje izvajanja dela. Pomembno pa je opozoriti, da licence običajno ne zahtevajo brezplačne distribucije dela. Imetnik avtorske pravice torej lahko ponudi svoje delo pod prosto licenco za plačilo.

2.2.3. Širjenje pod enakimi pogoji

Širjenje pod enakimi pogoji je ena izmed omejitev, pogosto določena v prostih licencah.⁹³ Z njo se preprečuje, da bi se delo oz. njegova predelava, ponudila naprej pod drugačnimi pogoji, kot je bilo ponujeno izvirno delo. Gre za že zgoraj omenjeni koncept copyleft, ki ga je vpeljala GNU GPL licenca.

2.2.4. Komercialna/nekomercialna uporaba

Določene proste licence dovoljujejo tudi komercialno uporabo dela, kar pomeni, da lahko uporabnik delo uporablja v komercialne namene (npr. prodaja, da odplačno v najem ipd.). Če je hkrati dovoljena tudi predelava dela, lahko uporabnik delo predela (npr. prevede besedilo ali pa npr. na podlagi romana naredi film) in potem to predelavo uporablja v komercialne namene. To ni mogoče, kadar je dovoljena le nekomercialna uporaba. V obeh primerih seveda imetnik avtorske pravice lahko delo komercialno izkorišča.⁹⁴

---

⁹³ Vedno ni tako. Glej npr. licenca BSD, dostopna na <http://www.opensource.org/licenses/bsd-license.php>

⁹⁴ Izjema so izključne licence, kjer imetnik avtorske pravice podeli uporabniku izključna upravičenja na delu, kar pomeni, da lahko uporabnik od uporabe dela izključi vse tretje osebe in tudi imetnika avtorske pravice.

2.2.5. Informiranje nadaljnjih uporabnikov o licenci

To določilo velja predvsem za licence, ki vsebujejo omejitve deljenja pod enakimi pogoji, in uporabniku nalaga, da mora, če želi delo oz. predelavo dela distribuirati naprej, temu delu oz. predelavi pripeti licenco ali pa določen znak, ki kaže na to, da se delo ponuja pod določeno licenco, in podatke o tem, kje je ta licenca dostopna. To je nujno zaradi zagotavljanja, da vsa upravičenja in vse omejitve, ki so določene z licenco, veljajo tudi za nadaljnje uporabnike.

2.2.6. Priznanje avtorstva

Večina prostih licenc vsebuje zahtevo po priznanju avtorstva. Uporabnik mora v takem primeru pri redistribuciji dela oz. pri distribuciji predelave dela navesti avtorja izvirnega dela. V nekaterih pravnih sistemih, med drugim tudi ZDA, se je mogoče odreči vsem – tudi moralnim – upravičenjem avtorske pravice in je tako možno izbrati licence, ki ne zahtevajo priznanja avtorstva. V večini avtorsko-pravnih zakonodaj, tudi v Sloveniji, moralna upravičenja (med njimi tudi upravičenje do priznanja avtorstva) niso neprenosljiva in neodpovedljiva,⁹⁵ kar pomeni, da določbe licenc, s katerimi se avtorji odpovedujejo moralnim upravičenjem, ne veljajo.

2.2.7. Ne vplivajo na omejitve avtorske pravice

Imetnik avtorske pravice ne more prenesti več upravičenj, kot jih ima sam, zato tudi ne more uporabniku prepovedati, da uresničuje omejitve avtorske pravice, opredeljene v avtorskem pravu. S prosto licenco se torej uporabniku ne more prepovedati npr. reproduciranja za lastno uporabo, ki mu je dovoljeno po avtorsko-pravni zakonodaji.⁹⁶ Proste licence večinoma vsebujejo izrecno določilo, da ne vplivajo na izjeme in omejitve, opredeljene v avtorskem pravu.

---

⁹⁵ 70(1) člen ZASP-UPB2

⁹⁶ 50. člen ZASP-UPB2

2.2.8. Izključujejo jamstvo za napake na delu

Ker se s prostimi licencami dela pogosto dajejo v brezplačno uporabo, proste licence večinoma vsebujejo standardno določilo o izključitvi jamstva za morebitne (dejanske ali pravne) napake. Tako uporabniki nimajo nobenega jamstva, da je dajalec licence tudi imetnik avtorske pravice in torej sploh ima pravico dovoliti uporabo licenciranega dela. Nekatere licence sicer dopuščajo, da uporabnik vključi jamstvo v licenco, pod katero naprej distribuira delo oz. predelavo dela, vendar to ne sme zavezovati imetnika avtorske pravice. V nekaterih pravnih sistemih (npr. kontinentalnih) kogentne norme prepovedujejo popolno izključitev jamstva (npr. nemogoče je izključiti jamstvo za odgovornost za naklep ali veliko malomarnost).

2.2.9. Standardne pravne klavzule

Večina prostih licenc vsebuje tudi končna določila s standardnimi pravnimi klavzulami, kot so določbe, da ostane licenca v veljavi, tudi če so posamezne njene določbe morda neveljavne/neizvršljive po veljavni zakonodaji, določbe o omejitvi odgovornosti dajalca licence, določbe, ki uporabniku prepovedujejo spreminjanje licence ob morebitni redistribuciji dela in določbe o prenehanju veljavnosti licence, kadar uporabnik krši njena določila.

2.3. KRITIKE PROSTIH LICENC

Hkrati z vse večjim uveljavljanjem prostih licenc so se začele pojavljati tudi njihove kritike. Te so prihajale predvsem s strani velikih korporacij kot imetnikov materialnih upravičenj avtorske pravice v strahu za izgubo svojega dobička. Po drugi strani pa so proste licence začele kritizirati tudi določene kolektivne organizacije za upravljanje pravic.

Najbolj pogoste kritike so, da licence izključujejo jamstvo tudi za pravne napake na delu, da je njihova pravna veljavnost oz. iztožljivost vprašljiva ter da gre za preveliko odpoved pravicam s strani imetnika.

2.3.1. Licence izključujejo jamstvo tudi za pravne napake na delu

V sistemih, kjer je mogoče izključiti vsa jamstva, uporabniki nimajo nobenega jamstva, da je dajalec licence tudi imetnik avtorske pravice in torej sploh ima pravico dovoliti uporabo licenciranega dela. Tako se lahko zgodi, da uporabnik, v prepričanju da gre za legalno uporabo, neupravičeno uporabi delo, licencirano pod prosto licenco. »Pravi« imetnik avtorske pravice ga zato lahko toži za kršitev avtorske pravice. Vendar se to lahko zgodi pri licenciranju dela s katerokoli (ne samo prosto) licenco.

2.3.2. Pravna veljavnost oz. iztožljivost prostih licenc je vprašljiva⁹⁷

Gre za vprašanje, kako je lahko uporabnik dela zavezan z licenco, če ne da svojega soglasja k pogojem, določenih v licenci. Lahko bi sicer šteli, da so proste licence ponujene pod licenčnimi pogodbami, kjer posameznik s tem, ko uporablja delo pod pogoji, določenimi v licenci, konkludentno izraža svoje soglasje. Kadar pa uporabnikovo delovanje nasprotuje pogojem licence, konstrukt pogodbenega razmerja ni mogoč. Vendar pa licenca kot enostranski pravni posel ne potrebuje licenčne pogodbe in tako soglasja uporabnika za svojo pravno veljavnost.

Pri običajnih licencah imetniki pravic praviloma postavljajo uporabnikom dodatne omejitve glede uporabe dela, takšne, ki presegajo tiste, že določene z zakonodajo (npr. za kakšen namen se delo lahko uporablja). Proste licence uporabnika pri uporabi dela ne omejujejo bolj, kot je že omejen s samim avtorskim pravom. S pogoji, opredeljenimi v prostih licencah (npr. redistribucija dela pod pogoji, ki jih določi imetnik pravice), so uporabniki omejeni že po samem avtorskem pravu, zato za pravno veljavnost teh pogojev ni potrebno njihovo soglasje. Če uporabniki pogoje, določene v licenci, kršijo,

---

⁹⁷ Točko povzemam po Damjan M., 2004, s. 292, 293

gre torej za kršitev avtorske pravice in ne kršitev licenčne pogodbe, tako argument pravne veljavnosti oz. iztožljivosti odpade.

2.3.3. Prevelika odpoved pravicam s strani imetnika

Glede:

- Trajanja in nepreklicnosti – proste licence veljajo toliko časa, kolikor traja avtorska pravica na posameznem delu. Če se torej posameznik odpove določenim upravičenjem na delu s prosto licenco, se jim odpove dokončno, saj licenca preneha s prenehanjem avtorske pravice (npr. v Sloveniji 70 let po smrti avtorja). To je povezano z nepreklicnostjo prostih licenc. Ker so licence javno objavljene na spletu, morajo biti zanesljive. To pomeni, da se imetnik pravice sicer lahko premisli, licenco umakne in npr. objavi delo pod drugo licenco, vendar če je nekdo že pred tem prejel delo pod prvo licenco, ga zavezujejo zgolj pogoji te licence. Gre torej za zagotavljanje pravne varnosti.

- Teritorialnega obsega – ker se proste licence nahajajo na spletu in so tako dostopne vsakemu potencialnemu uporabniku, so glede odpovedi upravičenjem zavezujoče za cel svet. To pomeni, da se imetnik pravice s prosto licenco ne more zavezati za odpoved pravicam samo v npr. Kanadi ne pa tudi v Nemčiji.

2.4. NEKATERE NAJBOLJ ZNANE PROSTE LICENCE S PODROČJA GLASBE⁹⁸

Glede na medije, na katere se nanašajo, se proste licence delijo na splošne in specializirane licence.⁹⁹ Splošna licenca se lahko uporablja za vse vrste avtorskih del (npr. glasbo, filme, besedila ipd.), medtem ko so specializirane licence namenjene posamičnim medijem (npr. licence za glasbena dela, licence za likovna dela ipd.).

---

⁹⁸ Glede na to, da so tema diplomske naloge proste licence na področju glasbe, navajam le proste licence, s katerimi je mogoče licencirati avtorska dela s tega področja.

⁹⁹ Liang L., 2004, s. 55

Najbolj znane splošne proste licence, ki se lahko uporabljajo tudi za licenciranje avtorskih del s področja glasbe, so Free Art License,¹⁰⁰ Design Science License¹⁰¹ in licence Creative Commons, najbolj znane proste licence, namenjene licenciranju glasbenih avtorskih del pa so Open Music Licenses,¹⁰² EFF (Electronic Freedom Foundation) Open Audio License¹⁰³ in Ethymonics Free Music License.¹⁰⁴

Zaradi najbolj natančne pravne dodelanosti in večje razširjenosti licenc ter zaradi povezanosti s primerom Random Logic, ki ga obrazložim v tretjem poglavju diplomske naloge, se v nadaljevanju osredotočam na licence Creative Commons.

2.4.2. Licence Creative Commons¹⁰⁵

Creative Commons je neprofitna organizacija, osnovana na ideji, da nekateri ustvarjalci ne želijo uveljaviti vseh pravic, ki jim jih predpisuje zakon o avtorskih pravicah. Sestavljena je iz Creative Commons Corporation, ameriške dobrotelne organizacije iz Massachusettsa, in Creative Commons International, britanskega neprofitnega podjetja. Idejo Creative Commons pomagajo razširjati tudi neplačani vodje projektov v posameznih pravnih sistemih, v katere se prenašajo licence Creative Commons. Creative Commons International in vodje projektov so samostojni in neodvisni, vsi pa sodelujejo pri promociji uporabe licenc in orodij Creative Commons.

Na svoji spletni strani ustvarjalcem ponuja šest osnovnih in pet posebnih, vnaprej pripravljenih, različic prostih licenc, s katerimi jasno določijo dovoljene in nedovoljene uporabe svojih del. Včasih (verzija 1.0.) je bilo mogoče izbirati med 11 licencami. Izkušnje so pokazale, da si velika večina avtorjev želi priznanje avtorstva, v nekaterih jurisdikcijah pa se mu celo ni mogoče odreči, zato nova verzija (verzija 2.5.) licenc te možnosti nima.

---

¹⁰⁰ Licenca dostopna na: <http://artlibre.org/license.php/lalgb.html>

¹⁰¹ Licenca dostopna na: http://www.rare-earth-magnets.com/magnet_university/design_science_license.htm

¹⁰² Licenca dostopna na: <http://openmusic.linuxtag.org/showitem.php?item=209>

¹⁰³ Licenca dostopna na: http://www.eff.org/IP/Open_licenses/eff_oal.php

¹⁰⁴ Licenca dostopna na: <http://www.ethymonics.co.uk/fmlinfo.html>

¹⁰⁵ Povzemam po spletni strani Creative Commons Slovenija, dostopno na: <http://creativecommons.si>

Avtor lahko izbira med naslednjimi glavnimi pogoji:

- Nekomercialno (*Noncommercial*) – Avtor dovoli avtorsko delo in njegove predelave reproducirati, distribuirati, dajati v najem ali priobčiti javnosti ... samo pod pogojem, da ne gre za komercialno uporabo.
- Brez predelav (*No Derivative Works*) – Avtor dovoli avtorsko delo in njegove predelave reproducirati, distribuirati, dajati v najem in priobčiti javnosti ... samo v izvorni obliki in ne dovoli predelav.
- Deljenje pod istimi pogoji (*Share Alike*) – Distribuiranje oz. dajanje v najem predelav avtorskega dela avtor dovoli le pod pogojem, da so distribuirana oz. dana v najem pod istimi pogoji kot izvirno avtorsko delo.

Ko avtor izbere osnovne pogoje licence, se ta avtomatično generira in izrazi v treh oblikah:

- Povzetek licence (*Commons Deed*) – je preprost, enostavno razumljiv povzetek ključnih določil same licence (Celotnega pravnega besedila licence), dopolnjen z ustreznimi grafičnimi ikonami. Gre za nekakšen uporabniku prijazen vmesnik za Celotno pravno besedilo. Sam povzetek nima pravne veljave in njegova vsebina se v sami licenci ne pojavlja.
- Celotno pravno besedilo licence (*Legal Code*) – je pravzaprav sama licenca; dokument, oblikovan tako, da bo veljaven na sodišču.
- Metapodatki (*Digital Code*) – je računalniško berljiv prevod licence, ki pomaga spletnim iskalnikom in ostalim aplikacijam identificirati avtorsko delo glede na določene glavne pogoje licence.

Avtor doda svojemu avtorskemu delu gumb Creative Commons »Nekatere pravice pridržane«. Gumb vodi nazaj na Povzetka licence, tako da se lahko s klikom nanj uporabniki enostavno poučijo o pogojih licence. Če avtor ugotovi, da je prišlo do kršitve določil in pogojev licence, je to lahko podlaga za tožbo na osnovi kršitve avtorskih pravic.

Vrste licenc:

1. Licenca: »priznanje avtorstva« + »nekomercialno« + »brez predelav« – Uporabniki lahko brez predelave avtorskega dela reproducirajo, distribuirajo, dajejo v najem in

priobčijo javnosti samo izvirno avtorsko delo, pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo.

2. Licenca: »priznanje avtorstva« + »nekomercialno« + »deljenje pod istimi pogoji« – Uporabniki lahko avtorsko delo in njegove predelave reproducirajo, distribuirajo, dajejo v najem, priobčijo javnosti in predelajo, pod pogojem, da navedejo avtorja, da ne gre za komercialno uporabo in da tudi oni naprej širijo izvirna dela/predelave pod istimi pogoji. Razlika med 1. in 2. licenco je v tem, da lahko pri 2. licenci uporabniki avtorsko delo predelujejo in spreminjajo, vendar ga morajo pod istimi pogoji širiti naprej.

3. Licenca: »priznanje avtorstva« + »nekomercialno« – Uporabniki lahko nekomercialno reproducirajo, distribuirajo, dajejo v najem, priobčijo javnosti in predelajo avtorsko delo in njegove predelave, morajo pa navesti avtorja. Od 1. licence se 3. razlikuje v tem, da se pri slednji delo lahko predeluje in spreminja. Od 2. licence pa se razlikuje v tem, da tu ni potrebno licencirati avtorskega dela/predelave dela pod istimi pogoji.

4. Licenca: »priznanje avtorstva« + »brez predelav« – Sama izvirna avtorska dela, brez predelav, pod to licenco lahko uporabniki reproducirajo, distribuirajo, dajejo v najem in priobčijo javnosti pod pogojem, da navedejo avtorja in dela ne spreminjajo. Od 1. licence se 4. razlikuje v tem, da je pri uporabi slednje licence dovoljena komercialna uporaba avtorskega dela.

5. Licenca: »priznanje avtorstva« + »deljenje pod istimi pogoji« – Uporabniki lahko reproducirajo, distribuirajo, dajejo v najem, priobčijo javnosti in predelajo avtorsko delo, če navedejo avtorja in širijo avtorsko delo/predelavo naprej pod istimi pogoji. Za nova dela, ki bodo nastala s predelavo, bo tako tudi dovoljena komercialna uporaba. Od 2. licence se ta razlikuje samo v tem, da je tu dovoljena tudi komercialna uporaba dela/predelave.

6. Licenca: »priznanje avtorstva« – Uporabnikom lahko (ne)komercialno reproducirajo, distribuirajo, dajejo v najem, priobčijo javnosti in predelajo avtorsko delo, pod pogojem, da navedejo avtorja izvirnega dela.

Creative Commons ponuja tudi set mednarodnih licenc, prilagojenih določenim jurisdikcijam in prevedenih v določene jezike. V času pisanja naloge so bile licence

poleg ZDA, katerim so prilagojene osnovne licence, lokalizirane v 30 državah, med njimi tudi v Sloveniji. V postopku prilagajanja pa so licence še v 18 državah.¹⁰⁶

3. RAZŠIRJENOST PROSTIH LICENC

Vse več avtorjev se odloča za ponujanje svojih del pod prostimi licencami.¹⁰⁷ Pri tem jih ženejo različni motivi. Nekateri to počnejo zaradi večje razpoznavnosti, drugi zato, da bi pokazali pomen ravnotežja, ki ga je potrebno ponovno doseči v avtorskem pravu.¹⁰⁸ Proste licence morda niso dokončna rešitev vseh težav, s katerimi se soočajo tako ustvarjalci kot uporabniki zaradi »neprilagojenosti« avtorskega prava dani situaciji. So pa vsaj poizkus omogočanja prožnejšega in cenejšega uveljavljanja pravic posameznih ustvarjalcev in s tem poizkus omogočanja lažjega širjenja ustvarjalnosti.¹⁰⁹ In če parafraziram Hietanena, [50] milijonov del se ne more motiti!¹¹⁰

---

¹⁰⁶ Podatki po spletni strani organizacije Creative Commons, dostopno na: <http://creativecommons.org>

¹⁰⁷ Creative Commons licence predstavljajo le ene izmed najbolj znanih prostih licenc. V prvih šest mesecih od ustanovitve gibanja Creative Commons v letu 2001 je bilo pod njihovimi prostimi licencami ponujenih 1 milijon del, do julija 2005 je to število naraslo na 17 milijonov del, danes jih je že 50 milijonov, vir: elektronsko sporočilo Mie Garlick, glavne pravne svetovalke Creative Commons, z dne 12.5.2006

¹⁰⁸ Lessig L., 2004, s. 285, 286

¹⁰⁹ Id.

¹¹⁰ »17 million works can't be wrong«, Hietanen H., 20 Theses of Music Collecting Societies and Creative Commons, draft, version 20.7.2005, še neobjavljeno delo, s. 12, Glej tudi opombo št. 107.

III. KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE IN PROSTE LICENCE

Večina kolektivnih organizacij v Evropi zahteva kot pogoj za včlanitev izključni prenos oz. pooblastilo za izključno upravljanje s pravicami na vseh sedanjih in prihodnjih delih, kar onemogoča imetnikom pravic, da uporabljajo svoja dela. Tako posameznik, ki se včlani v kolektivno organizacijo, ne more več razpolagati s katerikoli svojim delom in ga torej ne more licencirati pod prosto licenco (vsaj ne brez izrecnega soglasja kolektivne organizacije). Po drugi strani običajno avtor, ki se še ni včlanil v organizacijo, pa je že ponudil kakšno svoje delo pod prosto licenco, ne more postati član organizacije, saj članstvo zahteva prenos vseh – tudi preteklih del. S takšnimi omejitvami kolektivne organizacije silijo imetnike pravic v izbiranje med organizacijami in prostimi licencami.

Drugače je to urejeno v ZDA, kjer kolektivne organizacije ne zahtevajo izključnega prenosa pravic na celotnem repertoarju del avtorja, tako da imajo imetniki pravic še vedno možnost ponuditi svoja dela pod prostimi licencami.

1. STANJE V IZBRANIH DRŽAVAH¹¹¹

Za pomoč pri preučitvi stanja v Sloveniji sem se odločila za primerjanje s stanjem v Nemčiji, na Nizozemskem in v Franciji, saj so tako kot Slovenija države članice Evropske Unije s kontinentalnim pravnim sistemom.

---

¹¹¹ Povzemam po wiki spletni strani organizacije Creative Commons, obiskano aprila 2006, po Lui E., The Eurovision Song Contest: A Proposal for Reconciling the National Regulation of Music Collecting Societies and the Single European Market, 2003, s. 77-79 in po Kretschmer M., The Failure of Property Rules in Collective Administration: Rethinking Copyright Societies as Regulatory Instruments, 2002, s. 134-136

1.1. NEMČIJA¹¹²

1.1.1. Pravna ureditev kolektivnega upravljanja s pravicami v Nemčiji

Ustanovitev kolektivnih organizacij v Nemčiji ureja Zakon o upravljanju pravic ustvarjalcev,¹¹³ ki vsebuje tudi določena osnovna pravila za kolektivne organizacije. Kdor želi za dalj časa kolektivno upravljati s pravicami, mora pridobiti dovoljenje Patentnega urada (*Patentamt*) in nemškega Federalnega kartelnega urada (*Bundeskartellamt*). Kdor to opravlja občasno ali za kratek čas, takega dovoljenja ne potrebuje. Patentni urad in Federalni kartelni urad odločata tudi o odvzemu dovoljenja kolektivni organizaciji, Patentni urad pa se lahko udeležuje sestankov članov in upraviteljev posamezne organizacije.

Pogoji za pridobitev dovoljenja so, da organizacija podeljuje licence za izvajalske pravice pod pravičnimi pogoji v skladu s sporazumi z združenji uporabnikov, da postavi tarifo, ki je odobrena, razdeljuje pobrana nadomestila na nearbitraren način, upravlja s pravicami imetnikov, državljanov držav članic EU ali EEA pod pravičnimi pogoji in zagotavlja informacije o tem, ali upravlja z določenimi pravicami oz. ali je podelila licenco na določenem delu. Izdajati mora letna poročila in račune. Poleg tega je zavezana opravljati t. i. kulturno in socialno funkcijo, v okviru katerih mora zagotavljati finančno podporo socialno šibkim članom ter podporo za promocijo kulturno pomembnih del in izvedb.¹¹⁴

Avtorskopravni zakon¹¹⁵ določa, podobno kot ZASP, obvezno kolektivno upravljanje za določene primere proste uporabe del (npr. za reprodukcijo za zasebne namene). Nemške organizacije imajo pravico pobirati nadomestila tako za svoje člane kot tudi za vse ostale imetnike avtorskih in sorodnih pravic. Če organizacija zahteva plačilo nadomestila od uporabnika za uporabo dela ne-člana, je dokazno breme o tem, da uporabljeno delo ne spada v repertoar organizacije, na uporabniku.

---

¹¹² Mahlmann Ulrike, wiki spletna stran CC, 2006; Lui E., 2003, s. 76, 77; Kretschmer M., 2002, s. 134-136

¹¹³ *Urheberrechts-Wahrnehmungsgesetz*

¹¹⁴ Oddelek 7 in 8 Zakona o upravljanju pravic ustvarjalcev

¹¹⁵ *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte*

Dejansko imajo nemške organizacije monopol na svojem področju na območju Nemčije, saj se dovoljenje ne podeli, če se ne more pričakovati, da bo organizacija sposobna učinkovito upravljati s pravicami.¹¹⁶ Monopol organizacij je delno uravnotežen z dolžnostjo sprejema pravic v upravljanje na zahtevo imetnika pravic pod razumnimi pogoji¹¹⁷ in dolžnostjo omogočiti dostop do uporabe del vsakemu uporabniku pod razumnimi pogoji.¹¹⁸ Kolektivne organizacije so izjeme od večine pravil glede varstva konkurence, če so protikonkurenčni učinki njihove dejavnosti in njihovih pogodb nujno potrebni za učinkovito uveljavljanje pravic ustvarjalcev.¹¹⁹ Nadzor nad delovanjem organizacij in morebitno zlorabo prevladujočega položaja izvaja tudi Federalni kartelni urad, ki ima pravico preverjati razmerja med kolektivnimi organizacijami in njihovimi člani ter odnose med organizacijami in uporabniki.

V primeru spora med organizacijami in njihovimi člani ter med organizacijami in uporabniki oz. združenji uporabnikov Patentni urad ustanovi arbitražno telo, ki deluje popolnoma neodvisno in je sestavljeno iz treh članov – predsednika, ki mora biti kvalificiran sodnik, in še dveh asistentov, strokovnjakov, ki jih izbereta stranki. Arbitražno telo izdaja podrobne, obrazložene, nezavezujoče posvetovalne predloge, ki postanejo zavezujoči v roku enega meseca, če se nobena od strank pisno ne pritoži. V nasprotnem primeru se spori rešujejo pred civilnimi sodišči.¹²⁰

Podrobneje so razmerja med posameznimi organizacijami in imetniki pravic urejena v statutih organizacij in (standardnih) pogodbah¹²¹ med njimi. Standardne pogodbe določajo predvsem naravo in obseg pravic, ki jih zaradi upravljanja imetnik pravic prenese na kolektivno organizacijo.

---

¹¹⁶ Oddelek 3 (1) št. 3 Zakona o upravljanju pravic ustvarjalcev

¹¹⁷ *zu angemessenen Bedingungen*, oddelek 6 Zakona o upravljanju pravic ustvarjalcev

¹¹⁸ Oddelek 11 Zakona o upravljanju pravic ustvarjalcev

¹¹⁹ Oddelek 30 Zakona proti omejevanju konkurence, *Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*

¹²⁰ na prvi stopnji višje regionalno sodišče v Münchenu

¹²¹ *Berechtigungsvertrag* ali *Wahrnehmungsvertrag*, angleško *Deed of Assignment*

1.1.2. Pomembnejše kolektivne organizacije na področju glasbe v Nemčiji

1.1.2.1. *Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA)*

GEMA, organizacija za izvajalske in mehanične pravice na glasbenih delih, je najmočnejša kolektivna organizacija v Nemčiji in upravlja s pravicami v imenu številnih manjših organizacij. Je profitna organizacija, ki svoj dobiček razdeljuje med imetnike pravic, za katere upravlja s pravicami.

Statuti GEMA-e (v nadaljevanju Statuti) razlikujejo med člani, ki uživajo članske pravice, »posebnimi« člani in pridruženimi člani, za katere bi bil bolj pravilen izraz »stranke«. Samo dokaj uspešni imetniki pravic izpolnjujejo pogoje za polno članstvo.¹²² Višine nadomestil, ki jih prejmejo člani, določajo t. i. vrednotenjski odbori v GEMA-i in sicer na podlagi dolžine članstva, preteklega prihodka, umetnostne osebnosti in celotnega prispevka ustvarjalca.

Oddelek 6(2) Zakona o upravljanju s pravicami ustvarjalcev določa, da morajo organizacije ustanoviti telesa, ki predstavljajo interese imetnikov pravic, ki niso »polnopravni« člani organizacije. Zato Statuti posebnim in pridruženim članom zagotavljajo možnost udeleževanja letnih sestankov polnopravnih članov in volitve predstavnikov za predstavljanje na teh sestankih.¹²³

Imetniki pravic prenesejo svoje pravice v upravljanje na GEMA-o s podpisom pooblastila, katerega pomembnejše določbe so opredeljene v Statutih. Po določilih Statutov mora pooblastilo zagotavljati prenos pravic imetnika na vseh sedanjih in prihodnjih delih na GEMA-o za najmanj šest let z avtomatičnim podaljševanjem, če eno leto pred pretekom šestletnega roka imetnik pravic ne vloži pisnega preklica. Med pravicami, ki se prenesejo, so tudi digitalne in spletne pravice.

Glede na to, da je za včlanitev v GEMA-o potreben prenos pravic na vseh delih, imetnik pravic ne more več razpolagati s temi pravicami in torej ne more ponuditi svojega dela

---

¹²² Oddelek 6 Statutov GEMA-e

¹²³ Oddelek 12 Statutov GEMA-e

pod prosto licenco, ne da bi s tem kršil pravila omenjenih organizacij. Za kompatibilnost članstva v GEMA-i s prostimi licencami bi bile torej potrebne spremembe tako v pooblastilu oz. standardni pogodbi med GEMA-o in članom kot v Statutih.

Nekompatibilnost članstva v GEMA-i z licenciranjem dela pod licenco Creative Commons je GEMA potrdila tudi v primeru Random Logic.¹²⁴

1.1.2.2. Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten (GVL)

GVL, je neprofitna organizacija z omejeno odgovornostjo, ki sta jo ustanovila Združenje nemških orkestrov¹²⁵ in nemški oddelek mednarodne kolektivne organizacije IFPI,¹²⁶ za varstvo pravic izvajalcev in proizvajalcev plošč (vključno z založniki) (t. i. *secondary exploitation rights*).

S pooblastilom prenese imetnik pravic določene pravice na vseh svojih delih na GVL. Pooblastilo določa, da lahko imetnik pravic omeji obseg in naravo pravic, ki jih v njegovem imenu upravlja GVL, za kar pa dobi sorazmerno manjše nadomestilo.

Ni popolnoma jasno, ali je imetnikom dovoljeno pridržati upravljanje določenih pravic na vseh ali tudi na posameznih delih. Prav tako ni razvidno, ali lahko ustvarjalec omeji obseg pravic, s katerimi upravlja GVL, kadarkoli ali le v trenutku sklepanja pogodbe (podpisa pooblastila).

GVL pobira tudi nadomestila za reproduciranje posnetkov za zasebno rabo, ki spada pod obvezno kolektivno upravljanje. Iz obstoječih določil se bi dalo sklepati, da nekdo, ki ponudi svoja dela pod prosto licenco po nemškem Avtorskopравnem zakonu ni upravičen do zakonitih nadomestil za tiste načine uporabe dela, ki jih je dovolil s prosto licenco. V takem primeru se namreč šteje, da uporabnik pridobi dovoljenje od dajalca

---

¹²⁴ Glej spodaj, točka 2.2 Primer Random Logic

¹²⁵ *Deutsche Orchestervereinigung e.V.* (DOV)

¹²⁶ *International Federation of Phonogram and Videogram Producers* – Mednarodna zveza producentov fonogramov in videogramov

licence in ne (samo) z eno izmed zakonsko opredeljenih omejitev avtorske pravice, za katere je obvezno plačilo zakonitega nadomestila.

1.2. FRANCIJA¹²⁷

1.2.1. Pravna ureditev kolektivnega upravljanja s pravicami v Franciji

Francosko pravo vsebuje glede kolektivnih organizacij malo regulatornih pravil, ki so vsebovana v Zakonu o intelektualni lastnini.¹²⁸ Zakon določa predvsem, da imajo organizacije pravico prirediti višino tarif načinu uporabe del. Posledica teh določb je močnejša kulturna funkcija organizacij, v okviru katere imajo organizacije pravico zadržati pobrana nadomestila in jih uporabiti v ekonomske, kulturne ali dobrodelne namene.¹²⁹

Poleg Zakona o intelektualni lastnini morajo kolektivne organizacije spoštovati tudi pravila francoskega Zakona o gospodarskih družbah,¹³⁰ kar pomeni, da imajo člani pravico nadzorovati delovanje organizacije.

Nadzor nad delovanjem organizacij pa izvaja tudi ministrstvo za kulturo, ki zagotavlja, da so zadostno zavarovani ekonomski interesi članov organizacij. Ministrstvo je odgovorno tudi za avtorizacijo ustanovitve kolektivne organizacije. Organizacije morajo poslati svoje statute in letna računsko poročila v pregled ministrstvu, prav tako ga morajo obvestiti o kakršnihkoli spremembah določb statutov ali pravil v zvezi s pobiranjem in delitvijo nadomestil.

Morebitni spori med organizacijami, njihovimi člani in uporabniki del se rešujejo pred posebnim telesom za reševanje sporov, ki pa je zelo omejeno in zagotavlja le regulacijo v zvezi s točno določenimi področji, npr. pravico kableske retransmisije in določene pravice do nadomestila, vključno z nadomestilom za prazne kasete in nadomestilom za

---

¹²⁷ Povzemam po Melanie Du Long, wiki spletna CC, 2006; Liu E., 2003, s. 77, 78

¹²⁸ *Code de la Propriete Intellectuelle*

¹²⁹ Po letnih poročilih organizacije SACEM se takšna sredstva uporabijo za podporo bolnih, poškodovanih članov, članov v stiski ali članov, starejših od 55 let.

¹³⁰ *Code de commerce, Livre II, Des sociétés commerciales et des groupements d'intérêt économique*

izvajalce. V primerih, ko telo za reševanje sporov ni stvarno pristojno, se spori rešujejo pred civilnimi sodišči, kjer lahko svoje strokovno mnenje poda francoski Svet za konkurenco (*Conseil de la Concurrence*).

Po statutih kolektivnih organizacij v Franciji so člani zavezani prenesti izključne pravice na vseh, tudi prihodnjih, delih. Možna je sicer izključitev upravljanja kolektivne organizacije s posameznimi pravicami na vseh delih oz. omejitev upravljanja s pravicami na vseh delih na določeno območje, ni pa mogoče izključiti upravljanje kolektivne organizacije s pravicami na posameznih delih. Člani morajo prijaviti vsa svoja dela ob sklenitvi pogodbe, prihodnja dela pa ob trenutku stvaritve. Glasbeniki, ki želijo ponuditi nekaj svojih del na svoji lasti spletni strani, mora plačati nadomestilo.

Avtor je tako prisiljen izbirati med organizacijo ali licenciranjem pod prostimi licencami. Da bi se izognili dani situaciji, določeni avtorji uporabljajo psevdonime za dela, ki jih želijo ponuditi javnosti brezplačno, kar seveda ni pravna niti vzdržna rešitev.

V primerih obveznega kolektivnega upravljanja se morajo radiodifuzne organizacije, spletne radiodifuzne organizacije in organizatorji koncertov, ki želijo uporabljati avtorskopravno zavarovana dela, vsako leto pogajati za enoletno pogodbo o splošnem predstavljanju, kjer se določi licenčna za uporabo del. Če poleg varovanih del uporabljajo tudi dela, ponujena pod prostimi licencami, torej dela, ki niso v repertoarju kolektivnih organizacij, se morajo pogajati za znižanje plačila nadomestil kolektivnih organizacijam. Glede na monopol organizacij te lahko še vedno zahtevajo plačilo enake višine nadomestila ne glede na to, da npr. posamezni uporabnik dejansko ne uporablja (javno predvaja) del iz repertoarja kolektivne organizacije v enaki meri kot drugi uporabniki. Ker gre za obvezno kolektivno upravljanje, imetniki pravic ne morejo sami upravljati z njimi in se torej za uporabo njihovih del pobirajo nadomestila ne glede na to, da imetniki npr. sploh niso člani organizacij in da želijo dela ponuditi brezplačno javnosti. Hkrati imetnik pravic, ki ni član organizacije, ne prejme nadomestil, pobranih za javno predvajanje njegovega dela.

Obvezno kolektivno upravljanje je po francoski avtorskopravni zakonodaji določeno v pet primerih:

- kabelska in satelitska retransmisija za sorodne pravice (pravice izvajalcev in proizvajalcev fonogramov ali videogramov)
- kopiranje za privatno rabo za avtorske in sorodne pravice
- reprografija
- neposredno komuniciranje dela na javnem kraju, oddajanje ali kabelska distribucija fonogramov za sorodne pravice
- plačilo nadomestila za knjižnično izposajo

25% zneska, pridobljenega s pobiranjem nadomestil za kopiranje za privatno rabo in celoten znesek, pridobljen s pobiranjem nadomestil ostale oblike obveznega kolektivnega upravljanja s pravicami je namenjeno podpori mladih ustvarjalcev.

V primerih obveznega kolektivnega upravljanja imetniki pravic ne morejo izpolniti svojih obveznosti iz prostih licenc, da ponudijo svoja dela v uporabo brezplačno. Uporabniki njihovih del morajo v teh primerih namreč kljub temu plačati nadomestila za uporabo dela.

Kolektivne organizacije, ki upravljajo s pravicami izvajalcev, so skupaj z združenji uporabnikov predlagale legalizacijo prenosa podatkov neposredno od uporabnika do uporabnika (*peer to peer*) z vključitvijo prisilne licence ali pravičnega nadomestila v naročnino za ponudnike internetnih storitev. Nadomestilo bi se razdelilo med imetnike pravic za nadomestitev izgube, ki jo povzroča *peer to peer* izmenjava glasbenih datotek.

1.2.2. Posamezne kolektivne organizacije v Franciji

V Franciji deluje več kot 22 kolektivnih organizacij, ki se razlikujejo glede na vrste del in kategorije imetnikov pravic, vključno s posredovalnimi kolektivnimi organizacijami, ki so odgovorne za prisilne licence, in organizacije, ki so skupne različnim kolektivnim organizacijam. Stanje je zelo zapleteno in nepregledno.

Najstarejša in ena izmed najpomembnejših organizacij na področju glasbe je kolektivna organizacija *Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique* (SACEM), organizacija za varstvo pravic avtorjev, skladateljev in urednikov glasbenih del.

Po določenih aktov SACEM so avtorji in skladatelji dolžni v trenutku stvaritve prenesti pravice do izvrševanja oz. javnega predstavljanja in izključne pravice za vse države za mehanične reprodukcije s katerimikoli sredstvi, z možnostjo izključitve vsakih deset let.

Pri tem obstaja možnost pridržanja pravice do reprodukcije na filmskih in televizijskih delih ali možnost umika iz upravljanja organizacije določenih kategorij pravic, ki so bile prenesene, oz. umika iz upravljanja organizacije s pravicami na določenih območjih, ki so bila določena (razen nekaterih držav, kjer je upravljanje težavno in se zahteva enotnost repertoarja, npr. Kanada).

Člani ne smejo sklepati sporazumov za razpolaganje s pravicami, ki so bile prenesene. Prijaviti morajo vsa dela, tudi prej obstoječa dela, zato avtor, ki je uporabil prosto licenco, ne more postati član SACEM, ne da bi s tem kršil prosto licenco. Če si imetniki pravic pri ustvarjanju izposojajo iz javne domene, morajo identificirati dele dela, ki so bili v javni domeni. Člani ne smejo škoditi interesom organizacije ali drugih članov.

Ob kršitvi določenih aktov SACEM, se članom lahko naložijo globe, lahko pa pride tudi do izključitve avtorja iz organizacije.

1.3. NIZOZEMSKA¹³¹

1.3.1. Pravna ureditev kolektivnega upravljanja s pravicami na Nizozemskem

Kolektivne organizacije na Nizozemskem upravljajo z avtorskimi in sorodnimi pravicami imetnikov pravic in pridobivajo denar z licenciranjem, nalaganjem glob za kršitve pravic in pobiranjem zakonitih nadomestil. Pridobljeni denar se uporabi za kritje

---

¹³¹ Paul Keller, wiki spletna stran CC, 2006; European Digital Rights, NL and BE to drop National Exclusivity, 24. avgust 2005; Hugenholtz P. B., Chronicle of The Netherlands, Dutch copyright law, 1995-2000, januar 2001

stroškov kolektivne organizacije, ostalo pa se razdeli med imetnike pravic po distribucijskih načrtih.

Podrobnosti o odnosu med organizacijami in imetniki pravic so določene s statuti organizacij in (standardnimi) pogodbami med organizacijami in posameznimi imetniki pravic.

Imetnik pravic s pooblastilom običajno prenese določene svoje pravice na vseh svojih delih na kolektivno organizacijo. Večinoma ni mogoče preklicati pooblastila za upravljanje s pravicami na posameznem delu. Tako je članom organizacij v večini primerov onemogočeno licenciranje posameznih del ali izdaj pod prostimi licencami. Če želi avtor svoje delo ponuditi na spletu brezplačno, mora za to plačati kolektivni organizaciji. To je še posebej pomembno v glasbenem sektorju, kjer so glasbeniki prisiljeni izbirati med uporabo prostih licenc in predvajanjem njihovih del na radiu ali televiziji, ki je mogoče le, če so imetniki pravic člani kolektivnih organizacij.

1.3.2. Pomembnejši kolektivni organizaciji na področju glasbe na Nizozemskem – BUMA/STEMRA

BUMA in STEMRA sta kolektivni organizaciji za avtorske pravice na področju glasbe. BUMA pokriva izvajalske, STEMRA pa mehanične pravice na delih.

Imetniki pravic se včlanijo s prenosom pravic v upravljanje na BUMA-o/STEMRA-o s podpisom standardne pogodbe – pogodbe o izkoriščanju.¹³² Gre za dve kolektivni organizaciji, zato mora imetnik pravic podpisati pogodbo z vsako od njiju za področje, ki ga pokrivata. Ker pa sta pogodbi za pristop k obema organizacijama identični, kar se tiče strukture in predmeta pogodbe, velja nadaljnja analiza standardne pogodbe z BUMA-o v enaki meri tudi za standardno pogodbo s STEMRA-o. Analiza temelji na najbolj novi verziji standardne pogodbe z BUMA-o.¹³³

---

¹³² *Exploitatiecontract*

¹³³ *Exploitatiecontact – Overeenkomst betreffende de exploitatie van het muziekauteursrecht, als vastgesteld door het bestuur van de Vereniging Buma, d.d., 14. oktober 1992*

Obseg repertoarja je v pogodbi določen kot celota vseh sedanjih in prihodnjih glasbenih del, na katerih ima avtor avtorsko pravico v trenutku podpisa pogodbe. Pravice na prihodnjih delih se štejejo, da so prenesene na organizacijo s trenutkom stvaritve posameznega dela. Avtor je zavezan registrirati vsa svoja dela, ki obstajajo v trenutku sklenitve pogodbe, in vsa svoja prihodnja dela pri BUMA-i

Prenos pravic je izključen, kar pomeni, da lahko z njimi upravlja izključno BUMA, od upravljanja s pravicami pa je izključen tudi avtor (oz. imetnik pravic) sam. BUMA je od avtorja pooblaščen pridobivati informacije o delih, če jih ta ne registrira pri njej s trenutkom stvaritve. Stroške za pridobivanje teh informacij krije avtor.

Avtor jamči BUMA-i, da je v trenutku sklenitve pogodbe neomejeni imetnik avtorskih pravic za celoten svoj repertoar sedanjih in prihodnjih del in da je edina oseba, ki je upravičena do sklepanja standardne pogodbe za ta dela. Avtor nima pravice opravljati katerihkoli dejanj, ki bi kazala na to, da je kdorkoli drug razen BUMA-e upravičen upravljati z avtorskimi pravicami na repertoarju del. Prav tako avtor ne more prenesti avtorske pravice na repertoarju na tretjo osebo. BUMA lahko na pisno prošnjo in s posebnim sporazumom avtorja pooblasti, da upravlja z avtorskimi pravicami, ki jih je prej prenesel na BUMA-o.

Za vsako kršitev določb pogodbe, se lahko avtorja kaznuje z zneskom do 2.250 € na kršitev. Poleg tega si BUMA pridržuje pravico do kompenzacije za denarno škodo, ki je posledica take kršitve.

Pogodba začne veljati s trenutkom podpisa, sklenjena je za nedoločen čas. Vsaka stran lahko odpove pogodbo pisno s trimesečnim odpovednim rokom, odpoved postane učinkovita z 31. decembrom po preteku odpovednega roka.

Glede na to, da je prenos pravic s standardno pogodbo BUMA-e ali STEMRA-e izključen in da velja za vsa, sedanja in prihodnja dela, licenciranje del s prostimi licencami ni mogoče. Avtor, ki krši pogodbo in ponudi svoje delo pod prosto licenco, tvega, da bosta BUMA/STEMRA odpovedali pogodbo z njim, kar pomeni, da ne bosta več pobirali nadomestil za uporabo katerega koli njegovega dela (torej ne le tistega, ki ga avtor ponudi pod prosto licenco). Ker sta BUMA in STEMRA edini priznani

kolektivni organizaciji za avtorske pravice na glasbenih delih na Nizozemskem,¹³⁴ to pomeni, da avtor ne bo imel možnosti pridobiti nadomestila za javno izvajanje njegovih del. Poleg tega avtor tvega tudi tožbo za denarno škodo v vrednosti do 2.250 € zaradi kršitve pogodbe.

Pogodba sicer vsebuje izjemo, kjer lahko BUMA/STEMRA pooblasti avtorja za upravljanje s pravicami, vendar je to v diskreciji organizacije, kar pomeni, da tega ni zavezana storiti.

Posledica določb o jamstvu za pravice na delu v standardni pogodbi bi lahko teoretično bila, da avtor, ki je ponudil kakšno svoje delo pod prosto licenco, zaradi nepreklicnosti prostih licenc ne more postati član BUMA-e/STEMRA-e.

Avgusta 2005 je BUMA reagirala na študijo Evropske Komisije iz julija 2005¹³⁵ tako, da je oznanila, da ne bo uveljavljala določb o omejevanju licenciranja spletnih pravic na glasbenih delih uporabnikom, torej določbe o tem, da mora uporabnik, ki želi uporabiti delo iz njenega repertoarja prek spleta, prebivati na ozemlju Nizozemske ali pa mora obstajati bilateralni sporazum med Nizozemsko in državo, od koder prihaja.¹³⁶

2. STANJE V SLOVENIJI

V Sloveniji je vprašanje, ali je posameznik lahko član kolektivne organizacije in ima hkrati možnost ponuditi določene pravice na določenih delih pod prosto licenco, nejasno in nerazvidno iz obstoječe zakonodaje. Prav tako situacija ni popolnoma razrešena z akti kolektivnih organizacij. Za pomoč pri pojasnitvi stanja sem z vprašalnikom¹³⁷ zaprosila tudi Združenje SAZAS, ki pa mi zaradi pomanjkanja časa žal ni moglo pravočasno dati odgovorov.

---

¹³⁴ Kolektivna organizacija za sorodne pravice na glasbenih delih je SENA, *Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten*

¹³⁵ Evropska Komisija, Study on a Community Initiative on the Cross-border Collective Management of Copyright, 7.7.2005

¹³⁶ BBC News, EU online music deal closer, 17. avgust 2005

¹³⁷ Glej dodatek k diplomski nalogi

2.1. PRAVNA UREDITEV

Zakon o avtorski in sorodnih pravicah ne ureja razmerij med kolektivnimi organizacijami in imetniki pravic tako podrobno, da bi odločal o možnosti imetnikov pravic ponuditi svoja dela pod prostimi licencami in hkrati ostati člani posamezne kolektivne organizacije.

Podrobneje so ta razmerja urejena v statutih in drugih aktih posameznih organizacij. V nalogi se osredotočam na kolektivno organizacijo Združenje SAZAS.

Iz statotov, pooblastil in drugih aktov Združenja SAZAS, omenjenih in analiziranih že v prvem poglavju diplomske naloge, sledi dvoje:

- **posameznik, ki želi biti član SAZAS**, mora pooblastiti Združenje, da v njegovem imenu in na njegov račun uveljavlja in varuje njegove pravice za vsa njegova sedanja in bodoča dela doma in v tujini in torej ne more prosto razpolagati s svojimi pravicami, ampak mora za to pridobiti soglasje Združenja. Imetnik se s pooblastilom tudi zaveže, da ne bo pooblastil druge fizične ali pravne osebe za uveljavljanje njegovih pravic in tudi tega ne bo storil sam brez soglasja in dovoljenja SAZAS-a. Poleg tega se imetnik zaveže tudi, da ne bo zahteval nobenih posebnih pogojev za uporabo njegovih del, ki ne bi bili v skladu s pravili oz. ceniki SAZAS-a, predvsem glede višine avtorskih honorarjev ali odrekanja plačil, brez soglasja SAZAS-a. Pooblastilo velja za nedoločen čas, možna pa je odpoved pooblastila.
- **posameznik, ki ne želi biti član SAZAS**, pa želi, da se neko njegovo delo javno izvede, ne bo dobil nadomestila, ki ga bo Združenje po določilih ZASP-a o obveznem kolektivnem upravljanju pobralo.

Iz tega bi bilo mogoče sklepati, da je posamezni avtor v Sloveniji postavljen pred dilemo: ali se včlaniti v SAZAS in se s tem vnaprej odpovedati možnosti uporabe prostih licenc, vendar prejemati nadomestila za uporabo njegovih del ali se ne včlaniti in si dopustiti možnost uporabe prostih licenc.

Glede na to, da mora imetnik pravic ob vpisu na Združenje prenesti upravljanje s pravicami tudi na vseh preteklih delih, sklepam, da ustvarjalec, ki je že kdaj v preteklosti ponudil kakšno svoje delo pod prosto licenco, zaradi nepreklicnosti te

licence in hkrati obveznega prenosa pravic na vseh preteklih delih ne more postati član Združenja.

2.2. PRIMER RANDOM LOGIC

Na dan objave slovenskih Creative Commons licenc, 29. oktobra 2005, je želela slovenska glasbena skupina Random Logic nastopiti s svojim na novo ustvarjenim delom in ga ponuditi pod slovensko licenco CC. Tako bi bilo to prvo delo, ponujeno pod slovensko licenco CC.

Za skladbo sta dobila navdih v delu Douglasa Geersa »Obsessive Currents«, ki je za svoje delo dobil inspiracijo v delu belgijskega skladatelja Ysaye-a, ki je že v javni domeni. Ysaye je za svoje delo dobil navdih v Bach-u. Delo Douglasa Geersa je bilo ponujeno pod licenco CC »priznanje avtorstva« + »nekomercialno« + »deljenje pod istimi pogoji«, zato bi kakršnakoli njegova izvedba morala biti ponujena pod enakimi pogoji. Tako bi skupina Random Logic morala svoje delo, če bi ga želela priobčiti javnosti, ponuditi pod enako licenco. Glede na to, da sta oba člana skupine člana kolektivnih organizacij, ki so za vstop v organizacijo zahtevale prenos pravic tudi na prihodnjih delih, bi morala za ponudbo dela pod prosto licenco pridobiti dovoljenje teh organizacij.

Eden izmed članov, Miha Klemenčič, je član nemške kolektivne organizacije GEMA-e, medtem ko je drugi član, Gregor Zemljič, včlanjen v slovensko kolektivno organizacijo Združenje SAZAS. V imenu obeh članov je organizacija Creative Commons na obe kolektivni organizaciji, GEMA-o in SAZAS, naslovila vprašanje, ali je mogoče ponuditi njuno delo pod prosto licenco Creative Commons.

24. oktobra 2005 je GEMA odgovorila, da to ni mogoče, saj je Miha Klemenčič podpisal pooblastilo GEMA-i, s katerim so pravice do reprodukcije in distribucije, ki bi jih g. Klemenčič želel ponuditi pod prosto licenco, že prenesene na GEMA-o in/ali na SAZAS, tako da ponovni prenos pravic ni mogoč.

Združenje SAZAS je 27. oktobra 2005 odgovorilo, da je, glede na to, da je stvar urgentna, premalo časa za preučitev situacije in podajo konkretnega odgovora. Zato je bilo med vprašanji, ki sem jih aprila 2006 postavila Združenju SAZAS,¹³⁸ tudi vprašanje, ali bi avtorju dovolili licenciranje dela pod prosto licenco in če da, pod kakšnimi pogoji; oziroma če ne, zakaj ne. Kot že rečeno, mi iz Združenja zaradi pomanjkanja časa niso mogli pravočasno odgovoriti.

Glede na odgovor GEMA-e in zelo podobno pravno ureditev glede kolektivnega upravljanja med Nemčijo in Slovenijo, sklepam, da po trenutni slovenski zakonodaji in pravni ureditvi Združenja SAZAS člani Združenja nimajo možnosti ponujati svojih del pod prostimi licencami.

3. MOŽNOSTI SIMBIOZE MED KOLEKTIVNIMI ORGANIZACIJAMI IN PROSTIMI LICENCAMI

V Evropi se (delno tudi kot reakcija na priporočila Evropske Komisije) vse bolj razmišlja o večji fleksibilnosti kolektivnih organizacij, med drugim tudi o različnih možnostih ponujanja prostih licenc svojim članom.

Pri tem se najbolj pogosto pojavljajo naslednje možnosti:

1) T. i. izključitvene klavzule (*opt-out clauses*) – kjer kolektivna organizacija dovoli svojim članom, da iz njenega repertoarja izključijo posamezna (in ne vsa) svoja dela ali posamezne pravice na posameznih delih ne da bi pri tem izgubili članstvo v organizaciji.

2) Kolektivno upravljanje glede komercialnih načinov uporabe dela, medtem ko za nekomercialne načine uporabe obstaja možnost licenciranja s prosto licenco (torej avtor bi ostal član kolektivne organizacije, ki bi upravljala s pravicami na njegovem delu, ki se nanašajo na komercialno uporabo dela (npr. prodajanje CD-jev z avtorjevo glasbo), medtem ko bi avtor dovolil uporabo dela v nekomercialne namene z npr. prosto licenco

---

¹³⁸

Glej dodatek k diplomski nalogi

preko spleta (npr. avtor da na voljo glasbo na splet, kjer jo uporabnik sicer lahko prenese (*download-a*) in distribuira naprej, vendar ne odplačno).

3) Skupno upravljanje z avtorjem – ločevanje glede na

- format dela - npr. pravice na formatu .mp3 upravlja kolektivna organizacija, na formatu .ogg pa so licencirane pod prosto licenco,
- kakovost dela - npr. pravice na delih z boljšo kakovostjo zvočnega posnetka upravlja kolektivna organizacija, pravice na delih z slabšo kakovostjo pa se licencirajo pod prosto licenco,
- stopnjo izkoriščenosti - npr. pravice na CD-ju, ki je ravno izšel, upravlja kolektivna organizacija, pravice na CDju, ki je izšel pred 5 leti pa so licencirane pod prosto licenco
- s pravicami na delu kot celoti upravlja organizacija, na delu dela (npr. prve 3 minute pesmi) pa so pravice licencirane pod prosto licenco.

4) Možnost ustanovitve posebne kolektivne organizacije za proste licence

5) Kolektivne organizacije bi lahko izkoristile dejstvo, da proste licence ne vsebujejo jamčevanja za pravne napake na delih¹³⁹ tako, da bi same ponudile vlogo garanta za pravne napake na delih svojih članov. Organizacije že tako ali tako vodijo registre del svojih članov in dajejo jamstvo za pravne napake na teh delih. Z dodajo opcije prostega licenciranja svojim članom se torej glede garantiranja za pravne napake za kolektivne organizacije ne bi spremenilo popolnoma nič, bi se pa povečala njihova konkurenčnost.

Katera od teh možnosti (ali morda kombinacija možnosti) simbioze med kolektivnimi organizacijami in prostimi licencami je najbolj primerna (tudi za slovenske organizacije), bo pokazal čas. Gotovo pa je, da glede na stanje, kakršno trenutno obstaja v Evropi, kolektivne organizacije s svojimi rigidnimi sistemi ne dosežajo več svojih osnovnih ciljev – posredovanja med ustvarjalci in uporabniki.

---

¹³⁹ Glej drugo poglavje, točka 2.3.1.

SKLEP

Kolektivne organizacije naj bi bile ustanovljene z namenom varovanja avtorjev in njihovih pravic, z namenom delovanja v interesu avtorja. Če je torej želja posameznega avtorja, da npr. svoje delo podari v prosto domeno, bi moralo biti v interesu organizacije, da skuša to željo izpolniti.

Po drugi strani naj bi bil namen kolektivnih organizacij, prav tako v interesu avtorja, olajševanje dostopa do del uporabnikom, saj tem ni potrebno urejati pravic za vsako delo z vsakim avtorjem, ampak to storijo preko organizacije. Proste licence še bolj olajšujejo dostop do del avtorjev, ki si tega želijo. Kolektivne organizacije z onemogočanjem ustvarjalcem, da imajo možnost izbrati proste licence kot način razširjanja svojih del, torej hkrati omejujejo dostop do del uporabnikom.

Glede na že omenjeno popularnost prostih licenc in pritiske Evropske Unije je očitno, da bo potrebna prilagoditev s strani kolektivnih organizacij. Svoj odpor do prostih licenc in do »zmanjševanja« avtorske pravice bi lahko organizacije usmerile v iskanje svoje vloge v digitalnem svetu (npr. že omenjena vloga garanta za pravne napake na delu) in v iskanje novih poslovnih modelov za uresničitev večje fleksibilnosti, ki bi z dajanjem možnosti izbire koristila predvsem njihovim članom, avtorjem, zaradi katerih so bile sploh ustanovljene.

DODATEK – VPRAŠALNIK Z DNE 8. APRILA 2006, NASLOVLJEN NA ZDRUŽENJE SAZAS

Spodnja vprašanja predstavljajo prilogo moji diplomski nalogi. Vaši odgovori nanje bodo predstavljali prvovrsten vir informacij.

Vprašanja sem sestavila na podlagi sledečih virov:

- spletna stran Združenja SAZAS
- spletna stran Evropske Komisije – podstran *Internal Market* – podstran *Copyright and Related Rights*
(http://europa.eu.int/comm/internal_market/copyright/management/management_en.htm)
- spletna stran Evropske Komisije – podstran *Press Room* (dostopno na:
<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/63&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>)

1. V juliju 2005 je Evropska Komisija izdala študijo »Study on a community initiative on the cross-border collective management of copyright« (dostopna na http://europa.eu.int/comm/internal_market/copyright/docs/management/study-collectivemgmt_en.pdf). Pozvala je tako kolektivne organizacije kot vse ostale, ki jih stvar zadeva, da prijavijo svoja mnenja. Svoja mnenja je podalo 77 organizacij, med njimi pa ni mnenja Združenja SAZAS. Zakaj?

2. Kot naslednji korak je Evropska Komisija v oktobru 2005 izdala priporočilo »Recommendation on the management of online rights in musical works« (dostopno na: http://europa.eu.int/comm/internal_market/copyright/management/management_en.htm). Kakšno je mnenje Združenja SAZAS o priporočilu? Ali namerava Združenje na podlagi priporočila uvesti kakšne spremembe (npr. pooblastilo za celotno evropsko ozemlje, t. i. pan-evropska licenca, možnost izbire posameznih pravic, za katere želi avtor, da so zavarovane, možnost odpovedi varstva le za posamezno pravico oz. za posamezno delo)? Če da, kakšne?

3. Kakšno je mnenje Združenja SAZAS o dejstvu, da je Evropska Komisija februarja 2006 odprla formalne postopke proti CISAC-u in njegovim članicam s področja EU? Kakšno je mnenje/reakcija Združenja na »Statement of Objections to the CISAC and its EEA members« (dostopno na: <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/63&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>)
4. Ali člani Združenja SAZAS uporabljajo proste licence? Če da, ali so se pred uporabo prostih licenc posvetovali s SAZAS? Kakšno je stališče SAZAS v teh primerih, ali je v skladu s pooblastilom?
5. Iz informacij in aktov, ponujenih na spletni strani Združenja SAZAS, sledi dvoje:
  - **posameznik, ki želi biti član SAZAS**, mora pooblastiti Združenje, da v njegovem imenu in na njegov račun uveljavlja in varuje njegove pravice za vsa njegova sedanja in bodoča dela doma in v tujini in torej ne more prosto razpolagati s svojimi pravicami, ampak mora za to pridobiti soglasje Združenja. Imetnik se s pooblastilom tudi zaveže, da ne bo pooblastil druge fizične ali pravne osebe za uveljavljanje njegovih pravic in tudi tega ne bo storil sam brez soglasja in dovoljenja SAZAS-a. Poleg tega se imetnik zaveže tudi da ne bo zahteval nobenih posebnih pogojev za uporabo njegovih del, ki ne bi bili v skladu s pravili oz. ceniki SAZAS-a, predvsem glede višine avtorskih honorarjev ali odrekanja plačil, brez soglasja SAZAS-a. Pooblastilo velja za nedoločen čas, možna pa je odpoved pooblastila.
  - **posameznik, ki ne želi biti član SAZAS**, pa javno izvaja neko svoje delo, ne bo dobil nadomestila, ki ga bo Združenje po določilih ZASP-a o obveznem kolektivnem upravljanju pobralo.

Ali to pomeni, da je posamezni avtor v Sloveniji postavljen pred dilemo: ali se včlaniti v SAZAS in se s tem vnaprej odpovedati možnosti uporabe prostih licenc, vendar prejemati nadomestila za uporabo njegovih del ali se ne včlaniti in si dopustiti možnost uporabe prostih licenc? Ali pravila SAZAS-a onemogočajo članom, da npr. dajo svoje delo javnosti brezplačno – ga podarijo javnosti ali npr. dovolijo prosto nekomercialno ali celo komercialno uporabo?.

Združenje SAZAS deluje v interesu avtorjev, zato me zanima, ali in pod kakšnimi pogoji bi bilo pripravljeno svojim članom dati možnost izbire torej možnost, da brezplačno dovoli npr.

- neomejeno reprodukcijo in distribucijo svojega dela?
- predelavo svojega dela?
- le nekomercialno uporabo svojega dela?

Zanima me, ali bi avtor imel možnost to storiti le npr. z enim samim svojim delom ali z določenimi deli ali z določenimi pravicami na delih.

Če je to želja avtorja, bi mu verjetno kolektivna organizacija, ki deluje v njegovem interesu, to želela omogočiti.

6. Z delnim pooblastilom se lahko posameznik odloči, da SAZAS pooblasti samo za eno ali več od naslednjih vrst varstva:

(1) javno oddajanje (radiodifuzija) del, s katerimikoli sredstvi brezžičnega prenosa, in javno izvajanje in predstavljanje del javnosti (koncerti ipd.),

(2) zvočno snemanje in reprodukcija del na analognih in digitalnih ploščah ali kasetah in zvočno vizualno snemanje in reprodukcijo na videogramih (mehanične pravice) ter

(3) uporaba del v kinematografskem in drugem delu, ustvarjenem po kinematografskem postopku (avdiovizualna dela).

Ali to pomeni, da se lahko nekdo, ki se včlani v SAZAS in se odloči le za sklop varstva pod št. (2), priobči javnosti svoje delo preko interneta?

7. Koliko avtorjev se v povprečju (glede na celoto – torej v %) odloča za generalno in koliko za delno pooblastilo?

8. V določenih državah v svetu (npr. v ZDA) obstajajo uspešni modeli sodelovanja med kolektivnimi organizacijami in prostimi licencami. V ZDA namreč kolektivne organizacije ne zahtevajo izključnega prenosa pravic od imetnika.

V Evropi se (delno tudi kot reakcija na priporočila Evropske Komisije) razmišlja o večji fleksibilnosti kolektivnih organizacij, med drugim tudi o različnih možnostih ponujanja prostih licenc svojim članom.

Pri tem se najbolj pogosto pojavljajo tri možnosti:

- 1) T. i. *opt-out clauses* – kjer kolektivna organizacija dovoli svojim članom, da iz njenega repertoarja izključijo posamezna (in ne vsa!) svoja dela ali posamezne pravice na posameznih delih ne da bi pri tem izgubili članstvo v organizaciji.
- 2) Kolektivno upravljanje glede komercialnih načinov uporabe dela, medtem ko za nekomercialne načine uporabe obstaja možnost licenciranja s prosto licenco (torej avtor bi ostal član kolektivne organizacije, ki bi upravljala s pravicami na njegovem delu, ki se nanašajo na komercialno uporabo dela (npr. prodajanje CD-jev z avtorjevo glasbo), medtem ko bi avtor dovolil uporabo dela v nekomercialne namene z npr. prosto licenco preko spleta (npr. avtor da na voljo glasbo na splet, kjer jo posameznik sicer lahko »download-a« in distribuira naprej, vendar ne odplačno).
- 3) Skupno upravljanje z avtorjem – ločevanje glede na
  - format dela - npr. pravice na formatu .mp3 upravlja kolektivna organizacija, na formatu .ogg pa so licencirane pod prosto licenco,
  - kakovost dela - npr. pravice na delih z boljšo kakovostjo zvočnega posnetka upravlja kolektivna organizacija, pravice na delih z slabšo kakovostjo pa se licencirajo pod prosto licenco,
  - stopnjo izkoriščenosti - npr. pravice na CD-ju, ki je ravno izšel, upravlja kolektivna organizacija, pravice na CD-ju, ki je izšel pred 5 leti pa so licencirane pod prosto licenco
  - s pravicami na delu kot celoti upravlja organizacija, na delu dela (npr. prve 3 minute pesmi) pa so pravice licencirane pod prosto licenco
- 4) Možnost ustanovitve posebne kolektivne organizacije za proste licence

Zanima me, ali je kakšen od zgoraj opisanih modelov zanimiv za SAZAS in ali bi Združenje potencialno lahko uveljavilo kakšnega od teh modelov. Zanimajo me tudi razlogi za in proti posameznemu modelu z vidika Združenja SAZAS.

9. Član skupine Random Logic, Gregor Zemljič, je član Združenja SAZAS. V oktobru 2005 je želel svoje delo licencirati pod slovensko licenco Creative Commons, zato vas je (preko organizacije Creative Commons) zaprosil za soglasje. Ker je bila stvar zelo urgentna, je Združenje SAZAS odgovorilo, da je premalo časa za preučitev situacije. Verjamem, da je Združenje SAZAS zdaj že izoblikovalo svoje mnenje, zato bi Vas prosila, da mi posredujete odgovor, ali bi avtorju dovolili licenciranje dela pod prosto licenco in če da, pod kakšnimi pogoji; oziroma če ne, zakaj ne?

LITERATURA

KNJIGE IN ČLANKI

- Barthes R., *The Death of the Author*, 1977, dostopno na: <http://faculty.smu.edu/dfoster/theory/Barthes.htm>, zadnjič obiskano februarja 2006
- BBC News, *EU online music deal closer*, 17. avgust 2005, dostopno na: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/business/4160396.stm>, zadnjič obiskano maja 2006
- Bogataj M., *Avtorsko pravo v dobi novih tehnologij*, Pravna Praksa, priloga Informatika in pravo, št. 2, 2000
- Bogataj Jančič M., *Avtorsko pravo v digitalni dobi, Varovanje avtorskih del s tehnološkimi ukrepi*, Doktorska disertacija, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani, osnutek, marec 2006
- Capobianco A., *Licensing of Music Rights: Media Convergence, Technological Developments and EC Competition Law*, *European Intellectual Property Review*, 2004, št. 26(3), s. 113-122
- Damjan M., *Pravni temelj prostega programja*, *Pravnik*, let. 59, št. 4-6, 2004
- Damjan M., *Prodajna ali licenčna pogodba za računalniško programje?*, *Pravnik*, letnik 60, št. 1-3, 2005
- *European Digital Rights, NL and BE to drop National Exclusivity*, 24. avgust 2005, dostopno na: <http://www.edri.org/edriagram/number3.17/onlinemusic>, zadnjič obiskano maja 2006
- Gervais D., Maurushat A., *Fragmented Copyright, Fragmented Management: Proposals to Defrag Copyright Management*, *Canadian Journal of Law & Technology*, Vol. 2, št. 1, marec 2003, s. 15-34
- Gervais D., *Electronic Rights Management and Digital Identifier Systems*, *Journal of Electronic Publishing*, Vol. 4, št. 2, marec 1999, dostopno na: <http://www.press.umich.edu/jep/04-03/gervais.html>, zadnjič obiskano marca 2006
- Gotzen F., *The various possibilities to administer copyright, Collective Administration of Copyright and Community wide licensing*, *Copyright and Competition Law revisited*, 2003, dostopno na: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/conference/2004-dublin/gotzen_en.pdf, zadnjič obiskano maja 2006
- Hietanen H., *20 Theses of Music Collecting Societies and Creative Commons*, draft, version 20.7.2005, še neobjavljeno delo
- Hugenholtz P. B., *Chronicle of The Netherlands, Dutch copyright law, 1995-2000*, *Revue Internationale du Droit d'Auteur*, št. 187, januar 2001, s. 111-175
- Hunter C. D., *Copyright and Culture*, maj 2000, dostopno na: http://www.asc.upenn.edu/usr/chunter/copyright_and_culture.html, zadnjič obiskano februarja 2006
- Jehoram H. C., *The Future of Copyright Collecting Societies*, *European Intellectual Property Review*, št. 23(3), 2001, s. 134-139
- Kaufmann T., *Competition issues relevant to copyright and the information society*, govor, predstavljen na European Commission Legal Advisory Board, *The Information Society: Copyright and Multimedia*, Luxembourg, 26. april 1995, dostopno na: <http://europa.eu.int/ISPO/legal/en/950426/kaufmann.html>, zadnjič obiskano marca 2006
- Kretschmer M., *The Failure of Property Rules in Collective Administration: Rethinking Copyright Societies as Regulatory Instruments*, *European Intellectual*

- Property Review, št. 24(3), 2002, s. 126-137
- Lessig L., Free Culture, How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity, the Penguin Press, New York, 2004
- Liang L., Guide to Open Content Licenses, v1.2, Piet Zwart Institute, 2004, dostopno na: <http://pzwart.wdka.hro.nl/mdr/pubsfolder/opencontentpdf>, zadnjič obiskano maja 2006
- Liang, L., Copyright, Cultural Production and Open Content Licensing, Piet Zwart Institute, dostopno na: <http://pzwart.wdka.hro.nl/mdr/pubsfolder/liangessay/view>, zadnjič obiskano maja 2006
- Liholm J., GEMA and IPFI, European Intellectual Property Review, št. 24(3), 2002, s. 112-125
- Lui E., The Eurovision Song Contest: A Proposal for Reconciling the National Regulation of Music Collecting Societies and the Single European Market, 2003
- Primožič P., Uporaba odprte kode kot osnova za razvoj programske opreme, Diplomaska naloga, Fakulteta za računalništvo in informatiko, Univerza v Ljubljani, februar 2005
- Trampuž M., Oman B., Zupančič A., Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP) s komentarjem, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1997

DOKUMENTI IN ŠTUDIJE

- Evropska Komisija, Commission sends Statement of Objections to the International Confederation of Societies of Authors and Composers (CISAC) and its EEA members, 9. februar 2006, dostopno na: <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/63&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, zadnjič obiskano aprila 2006
- Evropska Komisija, Communication on the Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market, 16. april 2004, dostopno na: http://europa.eu/servlet/portail/RenderServlet?search=DocNumber&lg=en&nb_docs=25&domain=Preparatory&in_force=NO&an_doc=2004&nu_doc=261&type_doc=COMfinal, zadnjič obiskano aprila 2006
- Evropska Komisija, Recommendation on the management of online rights in musical works, dostopno na: http://europa.eu.int/comm/internal_market/copyright/management/management_en.htm, zadnjič obiskano aprila 2006
- Evropska Komisija, Study on a community initiative on the cross-border collective management of copyright, dostopno na http://europa.eu.int/comm/internal_market/copyright/docs/management/study-collectivemgmt_en.pdf, zadnjič obiskano aprila 2006
- Evropski Parlament, Report on a Community framework for collecting societies for authors' rights, 2003, (2002/2274(INI)), A5-0478/2003, dostopno na: <http://www.europarl.europa.eu/omk/sipade3?PUBREF=-//EP//TEXT+REPORT+A5-2003-0478+0+DOC+XML+V0//EN&L=EN&LEVEL=0&NAV=S&LSTDOC=Y>, zadnjič obiskano maja 2006
- Evropski Parlament, Resolution on a Community framework for collective management societies in the field of copyright and neighbouring rights, 2004, (2002/2274(INI)), A5-0478/2003, dostopno na: <http://www.europarl.europa.eu/omk/sipade3?PUBREF=-//EP//TEXT+REPORT+A5-2003->

0478+0+DOC+XML+V0//EN&L=EN&LEVEL=2&NAV=S&LSTDOC=Y, zadnjič obiskano maja 2006

- Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP-B), 2004, dostopno na: http://www.uil-sipo.si/Zakoni/ZASP_B_1.pdf, zadnjič obiskano maja 2006
- WIPO, Introduction to Collective Management of Copyright and Related Rights, Document prepared by the International Bureau, World Intellectual Property Organization, januar 2002, dostopno na: http://www.wipo.int/arab/en/meetings/2002/muscat_forum_ip/pdf/iptk_mct02_i6.pdf, zadnjič obiskano marca 2006

SPLETNI VIRI

- Elektronsko sporočilo Mie Garlick, glavne pravne svetovalke Creative Commons, z dne 12.5.2006, dostopno pri avtorici diplomske naloge
- Evropska Komisija, Pogosto zastavljena vprašanja (FAQ), 12.10.2005, dostopno na: <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/05/369&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, zadnjič obiskano aprila 2006
- Evropska Komisija, Pogosto zastavljena vprašanja (FAQ), 7.7.2005, dostopno na: <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/05/241&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, zadnjič obiskano aprila 2006
- Evropska Komisija, Press Release, Music Copyright: Commission recommendation on management of online rights in musical works, IP/05/1261, 12.10.2005, dostopno na: <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1261&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=EN>, zadnjič obiskano aprila 2006
- Spletna stran OSS Watch – Open Source Software Advisory Service, dostopno na: <http://www.oss-watch.ac.uk/resources/gpl.xml>, zadnjič obiskano marca 2006
- Spletna stran Creative Commons Slovenija, dostopno na: <http://creativecommons.si>, zadnjič obiskano aprila 2006
- Spletna stran Creative Commons, dostopno na: <http://creativecommons.org>, zadnjič obiskano maja 2006
- Spletna stran Evropske Komisije – podstran *Internal Market* – podstran *Copyright and Related Rights*, dostopno na: http://europa.eu.int/comm/internal_market/copyright/management/management_en.htm, zadnjič obiskano aprila 2006
- Spletna stran Združenja SAZAS, dostopno na: <http://www.sazas.org>, zadnjič obiskano aprila 2006
- Spletna stran projekta GNU, dostopno na: <http://www.gnu.org>, zadnjič obiskano marca 2006
- Wiki spletna stran organizacije Creative Commons, dokumenti o ureditvi v posameznih državah so dostopni pri avtorici diplomske naloge

ZAKONODAJA

- Consolidated Version of the Treaty on European Union, Official Journal C 325, 24. december 2002, dostopno na: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/sl/treaties/dat/12002M/htm/12002M.html>, zadnjič obiskano marca 2006
- Uredba o mediaciji v sporih v zvezi z avtorsko ali sorodnimi pravicami, Ur. l. RS, št. 35/2005, dostopno na: <http://www.uradni->

- list.si/1/objava.jsp?urlid=200535&stevilka=1237, zadnjič obiskano maja 2006
- Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, ZASP, Uradni list RS, št. 21/1995, dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199521&stevilka=958>, obiskano marca 2006
  - Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP-A), Uradni list RS, št. 9/2001, dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20019&stevilka=531>, obiskano marca 2006
  - Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP-B), Uradni list RS, št. 43/2004, dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200443&stevilka=1927>, obiskano marca 2006
  - Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP-C), Uradni list RS, št. 17/2006, s. 1501, dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200617&stevilka=622>, obiskano marca 2006
  - Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, uradno prečiščeno besedilo, ZASP-UPB2, Uradni list RS, št. 44/2006, dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200644&stevilka=1879>, obiskano maja 2006

SODNE ODLOČBE

- Belgische Radio en Televisie v SV SABAM and NV Fonior, primer št. 127-73, European Court reports, 1973, s. 313, dostopno na: [http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=61973J0127\(01\)&model=guichett](http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=61973J0127(01)&model=guichett), zadnjič obiskano marca 2006
- Ministère public v Jean-Louis Tournier, primer št. 395/87, z dne 13. julij 1989, European Court reports, 1989, s. 2521, dostopno na: http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=61987J0395&model=guichett, zadnjič obiskano marca 2006